

De arbeidsmarkt

in de

grensregio van

Nederland en

Vlaanderen

**STEUNPUNT
WERK**

Vlaanderen
is werk

De arbeidsmarkt

in de

grensregio van

Nederland en

Vlaanderen

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2016–2017	2016 tot en met 2017
2016/2017	Het gemiddelde over de jaren 2016 tot en met 2017
2016/'17	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2016 en eindigend in 2017
2014/'15–2016/'17	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2014/'15 tot en met 2016/'17

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Productie en redactie:

Centraal Bureau voor de
Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP
Den Haag

Steunpunt Werk
Naamsestraat 61 bus 3551,
3000 Leuven

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

In samenwerking met: Steunpunt Werk
Naamsestraat 61 bus 3551, 3000 Leuven

Prepress: Centraal Bureau voor de Statistiek, CCN Creatie
Ontwerp: Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70,
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2017.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Samenvatting 4

Inleiding 6

1. Bevolking 9

2. Beroepsbevolking 15

2.1 Activiteitsgraad 17

2.2 Werkloosheid 22

2.3 Arbeidsdeelname 27

3. Soort werk 33

3.1 Zelfstandigen 35

3.2 Tijdelijk werk 39

3.3 Deeltijdwerk 43

4. Economie 48

5. Banen voor werknemers 53

6. Werken over de grens 60

Medewerkers 65

Samenvatting

De arbeidsmarkt in het Nederlands-Belgische grensgebied en in het bijzonder het Nederlands-Vlaamse grensgebied is in beperkte mate verbonden met elkaar. Het aantal pendelaars dat hun werkplek in het buurland heeft, is vrij gering. De structuur van de arbeidsmarkt in de Nederlandse en Vlaamse grensregio vertoont eerder overeenkomsten met die van het eigen land of gewest dan met die van de naburige regio over de grens. Dit blijkt uit een analyse van de bevolkingssamenstelling, de arbeidsdeelname, het soort werk, de economie en de banenstructuur in de grensregio's.

De bevolkingssamenstelling in de grensregio's in 2015 verschilt niet sterk van elkaar, al telt de Nederlandse grensregio naar verhouding iets meer 55-plussers dan de Vlaamse grensregio. De grensregio's variëren wel qua bevolkingsdichtheid. Zo zijn het arrondissement Antwerpen aan Vlaamse zijde en Zuid-Limburg aan Nederlandse zijde dichtbevolkte deelregio's. Verder blijkt dat veel meer Nederlanders zich in Vlaanderen vestigen dan Belgen in Nederland. In de Vlaamse arrondissementen Maaseik, Turnhout en Tongeren gaat het om aandelen van 5 tot 10 procent van de bevolking met een Nederlandse nationaliteit. Aan Nederlandse kant heeft enkel Zeeuwsch-Vlaanderen een aanzienlijk aandeel van 6 procent van de inwoners met een Belgische nationaliteit.

De arbeidsmarkt verschilt duidelijk aan weerszijden van de grens. De activiteitsgraad – het aandeel 15- tot 65-jarigen dat als werkende of werkzoekende deel uitmaakt van de beroepsbevolking – is in de Nederlandse grensregio hoger dan in de Vlaamse grensregio. Hetzelfde geldt voor de eigenlijke arbeidsdeelname of het aandeel van de bevolking op arbeidsleeftijd dat aan het werk is. In de Nederlandse grensregio maken jongeren meer dan in de Vlaamse grensregio deel uit van de (werkende) beroepsbevolking. Dit komt waarschijnlijk doordat jongeren aan Nederlandse zijde vaker hun studies combineren met een betaalde (bij)baan. Het verschil in activiteitsgraad of arbeidsdeelname tussen de grensregio's correspondeert met het verschil tussen Nederland en het Vlaams Gewest als geheel.

In 2015 is het werkloosheidspercentage in de Nederlandse grensregio hoger dan in de Vlaamse grensregio. Dit is vooral het geval bij de vrouwen, want bij de mannen is deze gelijk. Jongeren zijn in de Vlaamse grensregio vaker werkloos, terwijl 55-plussers juist in de Nederlandse grensregio vaker werkloos zijn. De werkloosheid in de Nederlandse grensregio is lager dan die in Nederland als geheel, terwijl de werkloosheid in de Vlaamse grensregio net iets hoger ligt dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.

Het aandeel zelfstandigen is aan weerszijden van de grens bij benadering gelijk. Voor de werknemers geldt dat zij in de Nederlandse grensregio veel vaker een tijdelijk contract hebben dan in de Vlaamse grensregio. Dit verschil is zichtbaar voor alle categorieën personen, en geldt dus ongeacht geslacht, leeftijd of opleidingsniveau. In de Nederlandse grensregio wordt verder door werknemers veel vaker in deeltijd gewerkt dan in de Vlaamse grensregio. Ook dit is voor alle categorieën het geval. Het verschil in het hebben van een tijdelijk contract of werken in deeltijd tussen de grensregio's correspondeert met het verschil tussen Nederland en het Vlaams Gewest als geheel.

Ook de economische structuur vertoont verschillen aan beide kanten van de grens. Per werkende is de economische prestatie (toegevoegde waarde) in de Vlaamse grensregio hoger in 2014. Vooral voor de dienstensector is de toegevoegde waarde per werkzame persoon in de Vlaamse grensregio hoger dan aan Nederlands zijde. De banenstructuur in de Vlaamse en Nederlandse grensregio's vertoont nog andere accenten. Zo kent de Nederlandse grensregio in vergelijking met de Vlaamse grensregio een beduidend hoger aandeel banen in de commerciële dienstensector, terwijl aan Vlaamse zijde de publieke diensten, de industrie en de bouw sterker vertegenwoordigd zijn.

Het aantal mensen in België en Nederland dat aan de andere zijde van de grens werkt is vrij beperkt. Het merendeel van de grenspendelaars in 2014 woont in België en werkt in de Nederlandse grensregio. Twee regio's springen er aan Nederlandse zijde uit met een substantieel aandeel inkomende pendelaars: Zuid-Limburg en Zeeuwsch-Vlaanderen. In die deelregio's is 5 procent van de werknemers woonachtig in België. Aan Vlaamse zijde laat het arrondissement Antwerpen het hoogste aantal inkomende pendelaars zien. Relatief gaat het daar om minder dan 1 procent van de werknemers. In Arrondissement Eeklo is het aandeel pendelaars uit Nederland met iets boven 1 procent het hoogst.

Deze studie laat zien dat de arbeidsmarkt tussen de Vlaamse en Nederlandse grensregio's nog vrij gescheiden is. De samenstelling van de bevolking op arbeidsleeftijd, het profiel van de werkenden, het soort banen waarin zij actief zijn en de economische structuur verschillen vaak sterk. Het gaat hier om enkele kerninzichten. Het aantal onderzochte indicatoren is beperkt tot die indicatoren die binnen de opzet en vooropgestelde looptijd van het onderzoek op een vergelijkbare en geharmoniseerde wijze konden worden verzameld en ontsloten. Zo is bijvoorbeeld niet ingegaan op de (werkzoekende) arbeidsbemiddelingspopulatie, de bedrijven en vestigingen, of de onvervulde vraag in termen van vacatures.

Inleiding

Door verschillende Europese verdragen van de laatste decennia vormt de grens in de praktijk geen belemmering meer voor vrij verkeer van goederen, diensten, personen en kapitaal. Maar speelt dit ook op de arbeidsmarkt in het Nederlands-Belgische grensgebied? Leidt dit bijvoorbeeld tot een meer homogene, grensoverschrijdende arbeidsmarkt? Deze vraag staat centraal in dit rapport. Het brengt aan de hand van een aantal kernindicatoren de structuur van de arbeidsmarkt aan weerszijden van de grens in kaart. Daarbij is de insteek de verschillen te beschrijven en niet om hiervoor een verklaring te geven. Het rapport kan niettemin aanknopingspunten bieden voor grensoverschrijdende samenwerking of arbeidsbemiddeling. Ook zijn hieraan mogelijke inzichten te ontleen om belemmeringen voor grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit weg te werken.

De regionale indeling van de arbeidsmarkt is in de analyses gebaseerd op de zogenaamde NUTS 3 gebieden. Deze NUTS 3 gebieden zijn voor Nederland, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en België samengevoegd tot zogenaamde grensregio's en grensnabije regio's (zie kaartje). Daarbij vormen de grensregio's een cluster van direct aan de grens gelegen NUTS 3 gebieden (cf. de zogenaamde arrondissementen in België of de COROP-gebieden in Nederland). De grensnabije regio's vormen daarnaast een tweede geografische cluster van iets verder van de grens gelegen NUTS 3 gebieden.

Voor België is vanuit beleidsoogpunt een onderverdeling naar gewest noodzakelijk. Dat leidt tot vijf gebieden: grensregio Vlaams Gewest, grensnabije regio Vlaams Gewest, grensregio Waals Gewest, grensnabije regio Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dat laatste gewest maakt samen met de twee andere grensnabije regio's deel uit van de 'grensnabije regio België'. In de figuren was het niet mogelijk om al deze regio's zichtbaar te maken. Voor deze publicatie is daarom gekozen om vooral de Vlaamse regio's met de Nederlandse regio's te vergelijken.

Om de figuren overzichtelijk te houden, is een zodanige selectie gemaakt van de regio's, dat in ieder geval de Vlaamse regio's met de Nederlandse regio's te vergelijken zijn. Omdat cijfers van sommige indicatoren voor de Waalse regio's statistisch niet altijd voldoende betrouwbaar zijn (vooral die op basis van enquêtes), lenen de Waalse regio's zich ook minder goed om in de figuren op te nemen. Waar echter relevant en statistisch verantwoord, bevat de tekst de belangrijkste constatering over de Waalse grensgebieden inclusief de cijfers.

NUTS 3 gebieden

Volgens de in Europees verband afgesproken territoriale indeling NUTS 3 ('Systematiek van Gebiedsdelen voor de Statistiek') is Nederland in 40 regio's onderverdeeld en België in 43. Voor Nederland gebruikt CBS de term 'COROP' gebieden. COROP staat voor 'Coördinatie Commissie Regionaal Onderzoeksprogrammegebieden'. Voor België corresponderen de NUTS 3 gebieden met de bestuurlijke arrondissementen.

Overzichtkaart van regio's

- Nederland
- Grensnabije regio
  - Grensregio's
  - Overig
- België
- Grensnabije regio
  - Grensregio's
  - Overig

Als voorbeeld voor dit rapport zijn twee pilotstudies gebruikt, waarin de arbeidsmarkt en de economie in de grensregio's Nederland-Noordrijn-Westfalen (De arbeidsmarkt in de grensregio's van Nederland en Noordrijn Westfalen, 2015) en Nederland-Nedersaksen (De arbeidsmarkt in de grensregio van Nederland-Nedersaksen, CBS 2016) zijn vergeleken.

1.

Bevolking

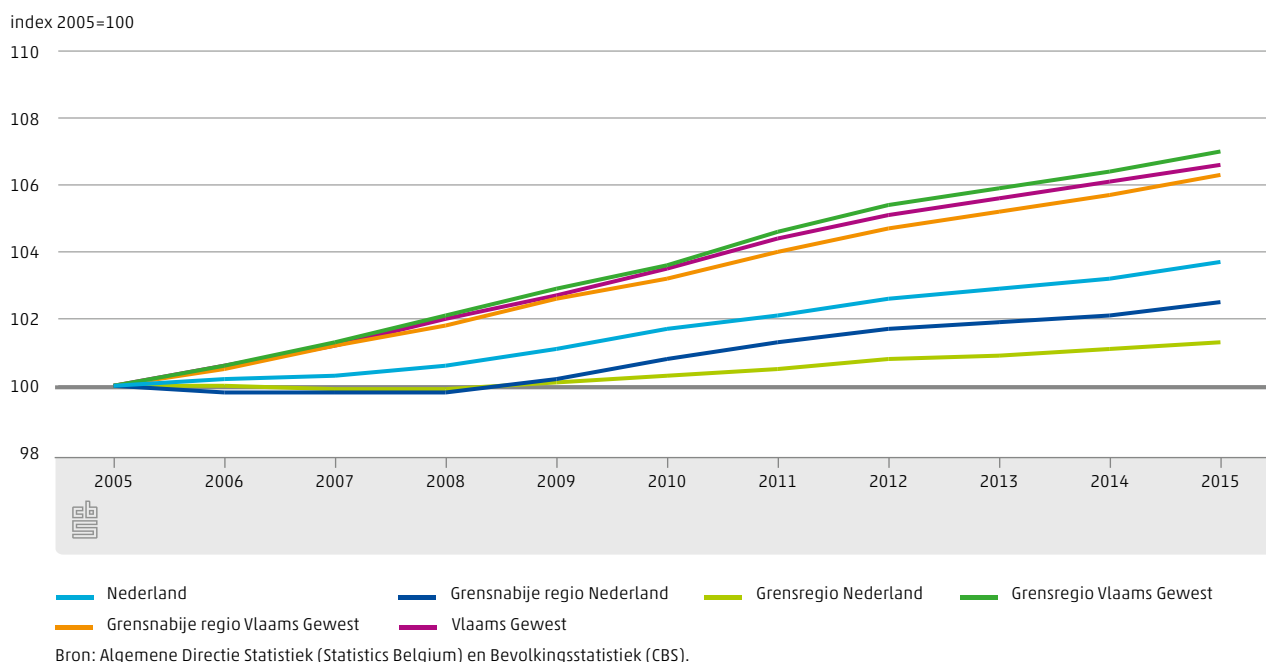
Dit hoofdstuk beschrijft de bevolking, voor iedereen vanaf nul jaar. Behalve de leeftijdsverdeling komt ook de bevolkingsdichtheid aan de orde. Verder bevat dit hoofdstuk cijfers over het aandeel inwoners in de grensgebieden met een buitenlandse nationaliteit.

In de Vlaams-Nederlandse grensregio wonen in totaal ruim 7 miljoen mensen, waarvan bijna 60 procent in het Vlaams Gewest (4 miljoen) en 40 procent in Nederland (3,1 miljoen). In de Waalse grensregio met Nederland wonen daarnaast ook nog eens 900 duizend mensen. In de grensnabije regio's van Vlaanderen en Nederland zijn 5 miljoen inwoners gevestigd: 2,3 miljoen in de Vlaamse en bijna 3 miljoen in de Nederlandse grensnabije regio. Het aantal inwoners in de Waalse grensnabije regio blijft beperkt tot een kleine 300 duizend.

Sterkere bevolkingsgroei in Vlaamse grensregio

Zowel in de Nederlandse als Vlaamse grensregio steeg het bevolkingsaantal in de periode 2005–2015, maar wel in een verschillend tempo. Aan Nederlandse kant nam de bevolking toe met 1,3 procent, tegenover 7,0 procent aan Vlaamse zijde. De toename in de Vlaamse grensregio kent bovendien een relatief constant verloop sinds 2005, terwijl de bevolking in de Nederlandse grensregio pas vanaf 2009 gestaag stijgt.

1.0.1 Ontwikkeling bevolking

De bevolkingstoename in de Waalse grensregio (+5,2 procent) (niet in de figuur) is iets beperkter dan in de Vlaamse grensregio, maar wel groter dan in de Nederlandse grensregio. In de grensnabije regio in Vlaanderen nam de bevolking toe met 6,3 procent, een iets lagere groei dus dan in de grensregio (+7,0 procent). Aan Waalse kant toont het grensnabije gebied een nog grotere stijging (+8,9 procent). De bevolkingsgroei in de

Nederlandse grensnabije regio komt in 2015 uit op 2,5 procent, en is daarmee groter dan in de Nederlandse grensregio (+1,3 procent). De procentuele groei van de totale bevolking in het Vlaams Gewest (+6,6 procent) ligt tot slot tussen die van de Vlaamse grensregio en Vlaamse grensnabije regio in (respectievelijk +7,0 en +6,3 procent).

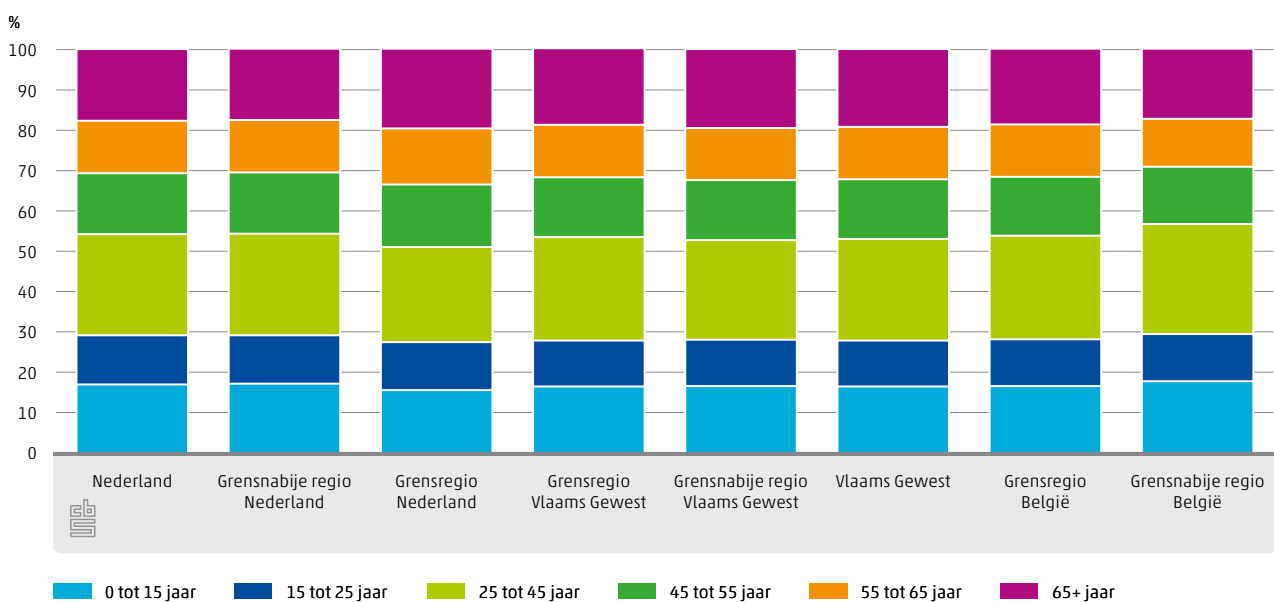
De groei van de gehele Belgische bevolking ligt iets hoger (+7,3 procent). In Nederland zijn de verschillen groter, de bevolking groeit minder sterk in de grensregio (+1,3 procent) en grensnabije regio (+2,5 procent) dan gemiddeld in het land (+3,7 procent).

Binnen de Vlaamse grensregio nam in de periode 2005–2015 de bevolking vooral sterk toe in de arrondissementen Antwerpen (+8,3 procent), Turnhout (+8,2 procent) en Gent (+7,9 procent). In arrondissement Brugge verloopt de bevolkingstoename het traagst (+2,4 procent). De ontwikkelingen in de bevolking in de Nederlandse grensregio tonen een ander beeld. Zo is in Zuidoost- en Midden-Noord-Brabant met respectievelijk +3,6 en +3,5 procent de groei beperkt, terwijl in Zeeuwsch-Vlaanderen (-2 procent) en Zuid-Limburg (-3,5 procent) de bevolking juist is afgenomen.

Iets hoger aandeel 55-plussers in Nederlandse grensregio

De leeftijdsopbouw van de bevolking in Nederland, het Vlaams Gewest en de grensregio's toont geen grote verschillen. Het aandeel 55-plussers ligt in de Nederlandse grensregio iets hoger dan in de Vlaamse grensregio (33,7 procent tegenover 32,0 procent). Dit geldt ook voor de 45- tot 55-jarigen (15,5 procent tegenover 14,8 procent). In de Vlaamse grensregio is de leeftijdsgroep 25- tot 45-jarigen wat meer vertegenwoordigd in vergelijking met de Nederlandse grensregio (25,7 procent tegenover 23,6 procent). Het aandeel jongeren (15- tot 25-jarigen) verschilt in beide grensregio's weinig (11,9 procent in de Nederlandse grensregio tegenover 11,4 procent in de Vlaamse).

1.0.2 Bevolking naar leeftijd, 2015

Bron: Bevolkingsstatistiek (CBS) en Algemene Directie Statistiek Statistics Belgium.

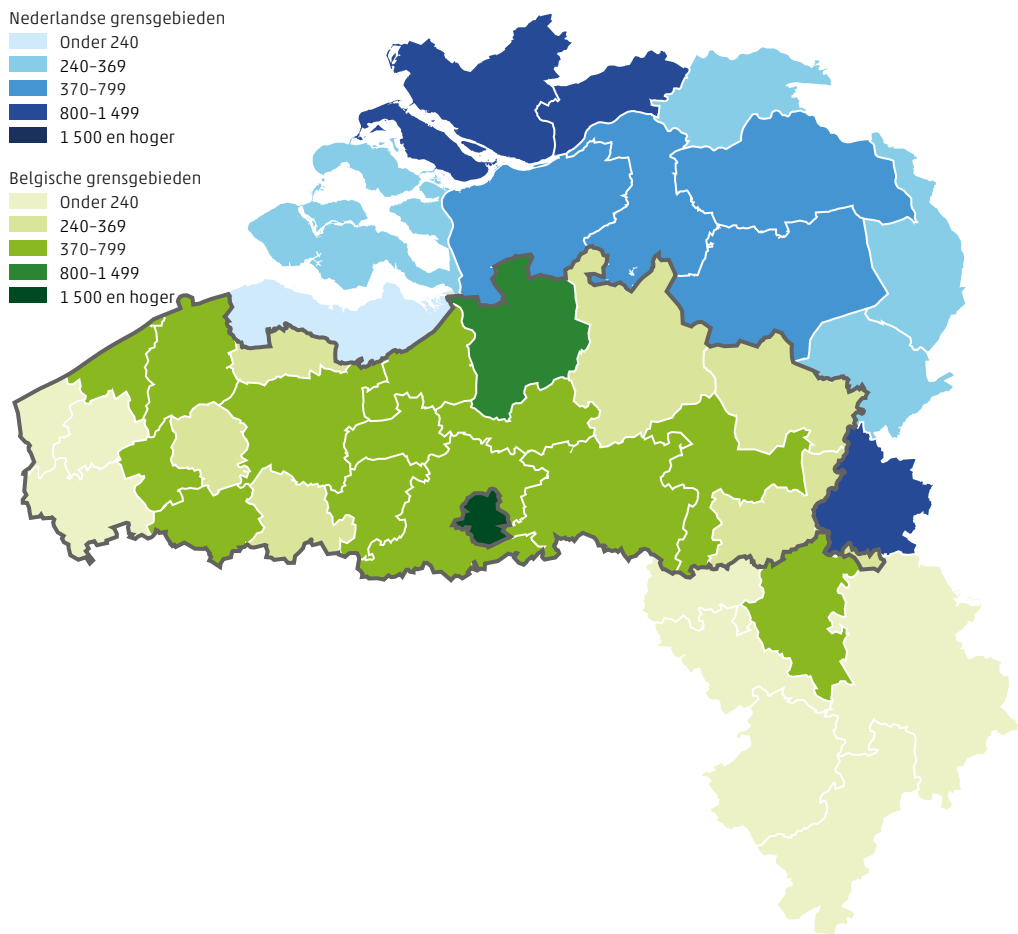
In de Waalse grensregio ligt het aandeel 55-plussers (30,9 procent) lager en het aandeel jongeren net iets hoger (12,3 procent) dan in de Vlaamse en Nederlandse grensregio's. De Nederlandse grensregio heeft met een aandeel van 33,7 procent wat meer 55-plussers dan gemiddeld in Nederland (30,8 procent). Het aandeel 55-plussers in de Vlaamse grensregio is met 32,6 procent vergelijkbaar met het Vlaams Gewest als geheel (32,4 procent) maar ligt wel hoger dan gemiddeld in België (30,7 procent).

Grotere bevolkingsdichtheid rond de grens

De Vlaamse grensregio is dichter bevolkt dan de Nederlandse. In 2015 woonden in de Vlaamse grensregio gemiddeld 500 inwoners per km² en in de Nederlandse grensregio 460 inwoners. De Waalse grensregio is met 321 inwoners per km² heel wat dunner bevolkt. In de Vlaamse en Nederlandse grensnabije regio's zijn er grotere verschillen. In de Vlaamse grensnabije regio wonen 484 inwoners per km², in de Nederlandse grensnabije regio gemiddeld zelfs 655 inwoners per km². Dit laatste komt vooral door het zeer dicht bevolkte COROP-gebied Groot-Rijnmond met onder andere de stad Rotterdam (1 184 inwoners per km²) en COROP-gebied Zuidoost-Zuid-Holland (859 inwoners per km²).

In de Vlaamse grensregio is vooral het arrondissement Antwerpen erg dicht bevolkt, met 1 027 inwoners per km². Daarna volgen Mechelen, Gent en Sint-Niklaas met respectievelijk 657, 578 en 516 inwoners per km².

1.0.3 Bevolkingsdichtheid, 2015

Bron: Bevolkingsstatistiek (CBS) en Algemene Directie Statistiek (Statistics Belgium).

In de Nederlandse grensregio springt vooral Zuid-Limburg eruit met een bevolkingsdichtheid van 925 inwoners per km². Verder ligt de bevolkingsdichtheid in Zuid-, Midden- en West-Noord-Brabant boven het gemiddelde van de grensregio (respectievelijk 523, 518 en 511 inwoners per km²).

Meer Nederlanders in Vlaanderen dan Belgen in Nederland

In 2014 had 8,4 procent van de inwoners in de Vlaamse grensregio een buitenlandse nationaliteit en 2,9 procent de Nederlandse. In de Nederlandse grensregio is het aandeel buitenlanders lager: in totaal heeft 5,4 procent van de bevolking een buitenlandse nationaliteit, maar dan nauwelijks de Belgische (0,5 procent).

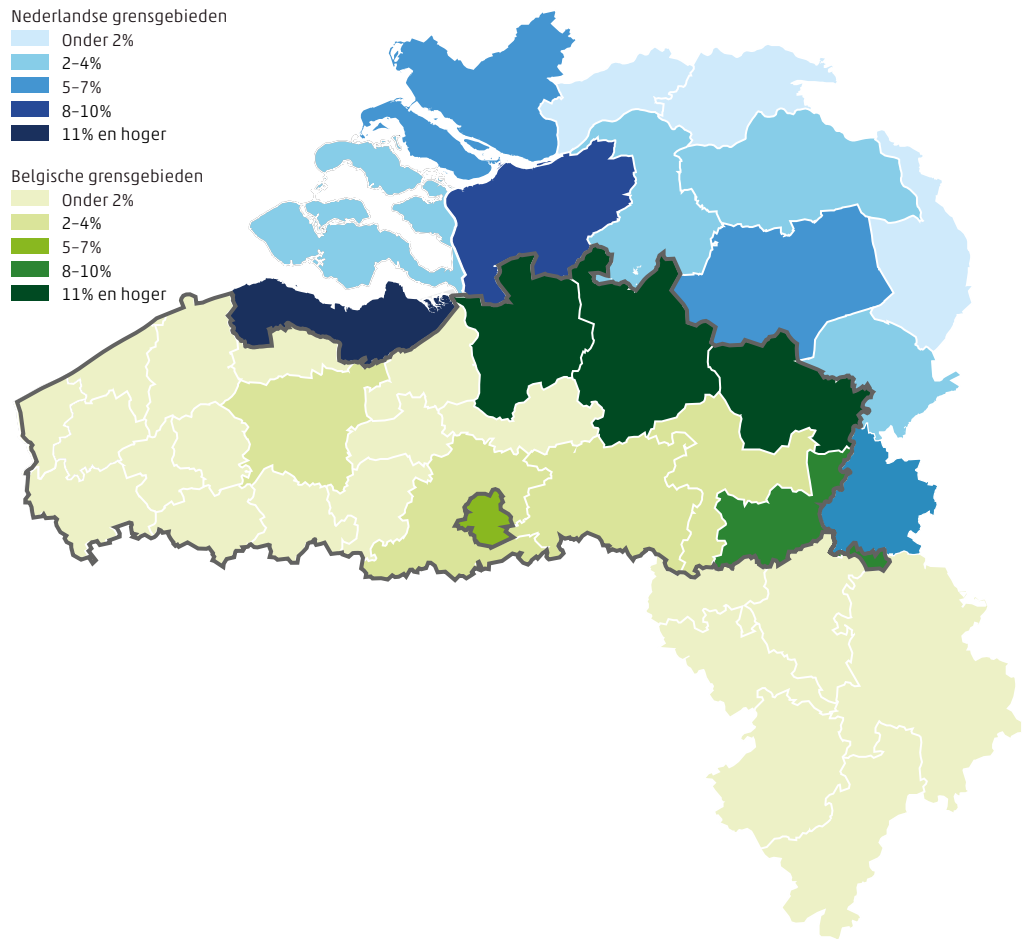
Verhoudingsgewijs, maar ook in absolute aantallen, wonen er duidelijk meer Nederlanders in de Vlaamse grensregio (116 duizend), dan Belgen – veelal Vlamingen – in de Nederlandse grensregio (15,8 duizend). Anders gezegd, van de in totaal circa 150 duizend Nederlanders in België, wonen er bijna acht op de tien in de Vlaamse grensregio. Van de in totaal bijna 29 duizend Belgen in Nederland, woont een kleine meerderheid (55 procent) in de Nederlandse grensregio. In de Waalse grensregio tot slot, woont slechts een klein aantal Nederlanders (4 400 of 0,5 procent van de bevolking).

In de Vlaamse grensnabije regio wonen heel wat minder buitenlanders (6,2 procent van de bevolking) en Nederlanders (0,7 procent) dan in de grensregio. Aan Nederlandse zijde zakt het aandeel buitenlanders in de grensnabije regio tot 5,2 procent van de bevolking en is de Belgische vertegenwoordiging in de bevolking verwaarloosbaar (0,1 procent).

Binnen de Vlaamse grensregio vestigen de Nederlanders zich vooral in de Limburgse arrondissementen Maaseik (9,8 procent van de bevolking) en Tongeren (7,9 procent), gevolgd door het arrondissement Turnhout (4,9 procent).

Omgekeerd is er in de Nederlandse grensregio enkel een noemenswaardige vertegenwoordiging van Belgen in Zeeuwsch-Vlaanderen (5,7 procent van de bevolking).

1.0.4 Aandeel inwoners met buitenlandse nationaliteit, 2015

Bron: Bevolkingsstatistiek (CBS) en Algemene Directie Statistiek (Statistics Belgium).

2.

Beroepsbevolking

Dit hoofdstuk beschrijft de werkzame- en de werkloze beroepsbevolking (15 tot 65 jaar). Tezamen vormen zij de beroepsbevolking, ook wel het arbeidsaanbod genoemd. Het overige deel van de bevolking (15 tot 65 jaar) naast de werkzame beroepsbevolking (werkenden) en de werkloze beroepsbevolking (werklozen), is de niet-beroeps(actieve) bevolking. Deze mensen worden ook wel aangemerkt als inactief op de arbeidsmarkt om aan te geven dat zij verder van de arbeidsmarkt afstaan en hiervoor ook niet beschikbaar zijn. Het gaat hier bijvoorbeeld om oudere scholieren of studenten, huisvrouwen en- mannen en gepensioneerden.

Gebruikte definities volgens de ILO standaard

Totale bevolking

Alle personen op arbeidsleeftijd van 15 tot 65 jaar.

Werkzame beroepsbevolking

Personen (15 tot 65 jaar) die ten minste een uur per week werken.

Werkloze beroepsbevolking

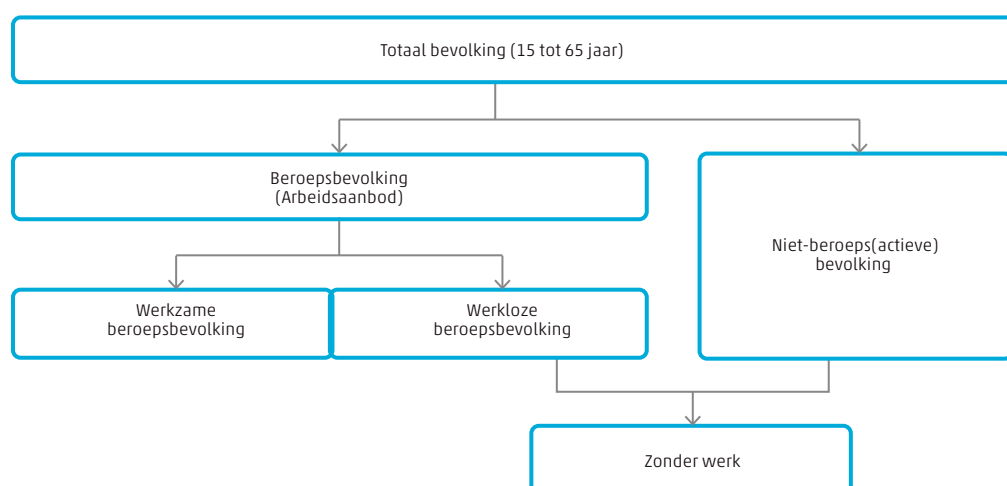
Personen (15 tot 65 jaar) die actief naar werk zoeken (ten minste een uur per week) en daarvoor vrijwel direct beschikbaar zijn.

Niet-beroeps(actieve) bevolking

Personen (15 tot 65 jaar) die geen betaald werk hebben en hier ook niet actief naar zoeken en personen die actief naar werk zoeken, maar daarvoor niet direct beschikbaar zijn.

2.0.1 Beroepsbevolking

De databasis voor de analyse in dit en het volgende hoofdstuk is de Labour Force Survey ('Enquête Beroepsbevolking' voor Nederland en de 'Enquête naar de Arbeidskrachten' voor België). Het gaat daarbij om steekproefonderzoeken, waarbij de antwoorden van de huishoudens in de enquête op het totale niveau van de bevolking in een regio zijn gebracht ('ophoging').

De bevolking (15 tot 65 jaar) in de Nederlands-Vlaamse grensregio telde 4,6 miljoen inwoners in 2015, waarvan 2,0 miljoen in Nederland en 2,6 miljoen in het Vlaams Gewest. De beroepsbevolking in de Nederlands-Vlaamse grensregio bestaat uit 3,4 miljoen mensen, waarvan 1,6 miljoen in Nederland en 1,8 miljoen in het Vlaams Gewest. Ongeveer 3,2 miljoen mensen zijn er werkzaam: 1,5 miljoen in Nederland en 1,7 miljoen in het Vlaams Gewest.

In de grensnabije regio in Nederland wonen 1,8 miljoen mensen in de beroepsactieve leeftijd van 15 tot 65 jaar. Daarvan behoren er 1,4 miljoen tot de beroepsbevolking en zijn er 1,3 miljoen werkzaam. Aan de Vlaamse zijde zijn dat respectievelijk 1,4 en 1 miljoen en 987 duizend mensen.

2.0.2 Bevolking 2015 (15 tot 65 jaar)

	Nederland	Grensnabije regio Nederland	Grensregio Nederland	Grensregio Vlaams Gewest	Grensnabije regio Vlaams Gewest	Vlaams Gewest	Grensregio Waals Gewest	Grensnabije regio Wallonië	Grensregio België	Grensnabije regio België (incl. Brussels H. Gewest)	België
	x 1 000										
Totaal bevolking	10 950	1 924	1 975	2 606	1 453	4 157	594	191	3 200	2 435	7 281
Beroepsbevolking	8 719	1 513	1 564	1 807	1 034	2 911	379	127	2 187	1 681	4 921
Werkzame beroepsbevolking	8 115	1 397	1 464	1 706	987	2 759	325	117	2 031	1 533	4 499
Werkloze beroepsbevolking	604	117	100	102	47	152	54	10	156	148	421
Niet-beroepsbevolking	2 231	411	410	798	419	1 246	215	63	1 013	754	2 360

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

2.1 Activiteitsgraad

Hogere activiteitsgraad in de Nederlandse grensregio

De activiteitsgraad was in 2015 in de Nederlandse grensregio (79,2 procent) 9,9 procentpunten hoger dan in de Vlaamse grensregio (69,4 procent) en 15,4 procentpunten hoger dan de Waalse grensregio (63,9 procent).

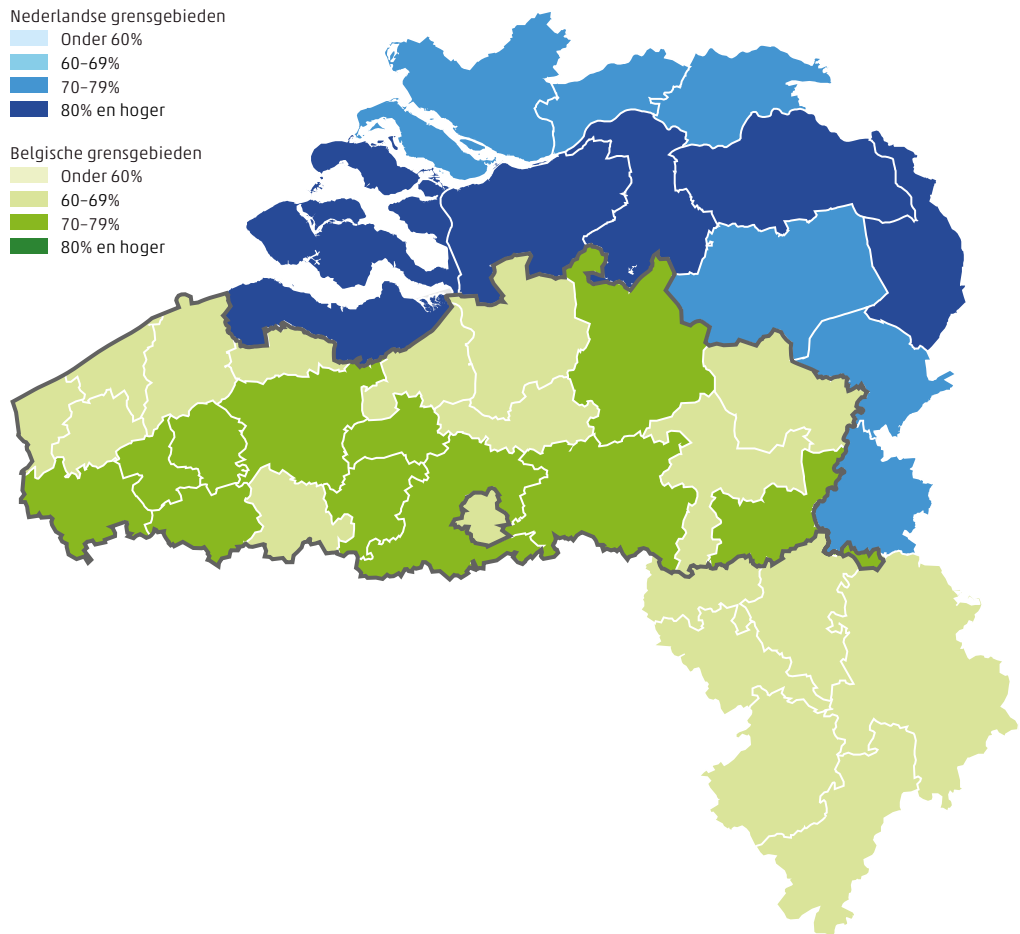

Activiteitsgraad

De activiteitsgraad (of bruto arbeidsparticipatie) is gelijk aan het aandeel van de beroepsbevolking (werkzaam en werkloos) in de bevolking (15 tot 65 jaar).

2.1.1 Activiteitsgraad

Tussen de grensnabije regio's zijn de verschillen kleiner. Zo is in de Nederlandse grensnabije regio (78,6 procent) de activiteitsgraad ongeveer 7,5 procentpunten hoger dan in de Vlaamse grensnabije regio (71,2 procent) en 11,9 procentpunten hoger dan de Waalse grensnabije regio (66,7 procent).

De activiteitsgraad voor het Vlaams Gewest als geheel loopt met 70,0 procent voor op die van heel België (67,6 procent). Ook doet Vlaanderen het daarmee gemiddeld net iets beter dan de Vlaamse grensregio (69,4 procent), maar iets minder goed dan de grensnabije regio (71,2 procent). De activiteitsgraad in de Nederlandse grensgebieden ligt lager dan het Nederlandse gemiddelde (79,6 procent).

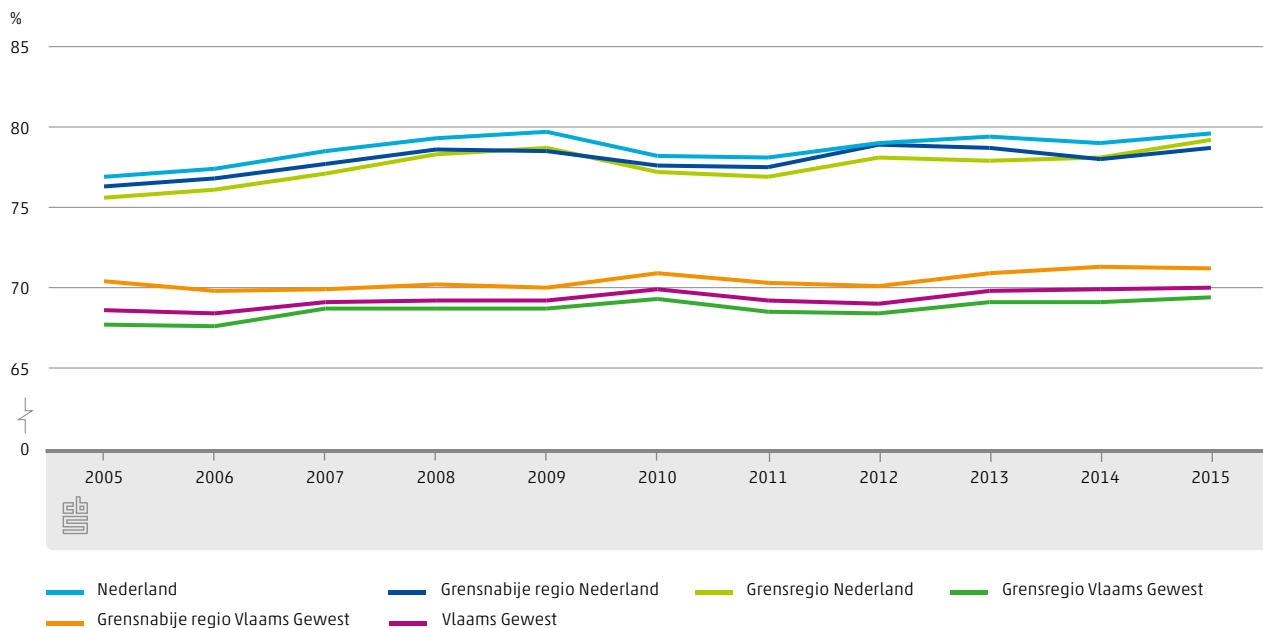
In de Nederlandse grensregio is de activiteitsgraad in Zeeuwsch-Vlaanderen met 82,3 procent hoog en in Zuid-Limburg met 74,2 procent laag. In de Vlaamse grensregio heeft Dendermonde (72,7 procent) een hoge activiteit, maar Eeklo (67,2) en Hasselt (65,1 procent) een lage activiteit.

Activiteitsgraad het sterkst gestegen in de Nederlandse grensregio

Na het uitbreken van de financiële en economische crisis eind 2008 viel de activiteitsgraad in 2010 terug om in 2012 opnieuw te stijgen in de grensregio. Na vervolgens een periode waarin de activiteitsgraad nauwelijks verandert, steeg zij weer in 2015. In de Vlaamse grensregio is in de periode 2005-2015 sprake van een licht stijgend verloop met kleine schommelingen naar boven en beneden. In 2015 lag de activiteitsgraad in de Vlaamse grensregio

1,7 procentpunten hoger dan in 2005 (67,7 procent in 2005 en 69,4 procent in 2015). Het verschil met de Nederlandse grensregio (75,6 procent in 2005 en 79,2 procent in 2015; +3,6 procentpunten) is daarmee groter geworden. De activiteitsgraad in de Waalse grensregio bleef nagenoeg gelijk (63,5 procent in 2005 en 63,9 procent in 2015).

2.1.2 Activiteitsgraad¹⁾ 2005-2015

¹⁾ Door een methodewijziging in 2010 en 2011 zijn de cijfers voor Nederland niet volledig vergelijkbaar in de periode 2005-2015. Door een wijziging in de meting van de definitie van de werkloosheid in 2011 geldt dit ook voor de cijfers van België.

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

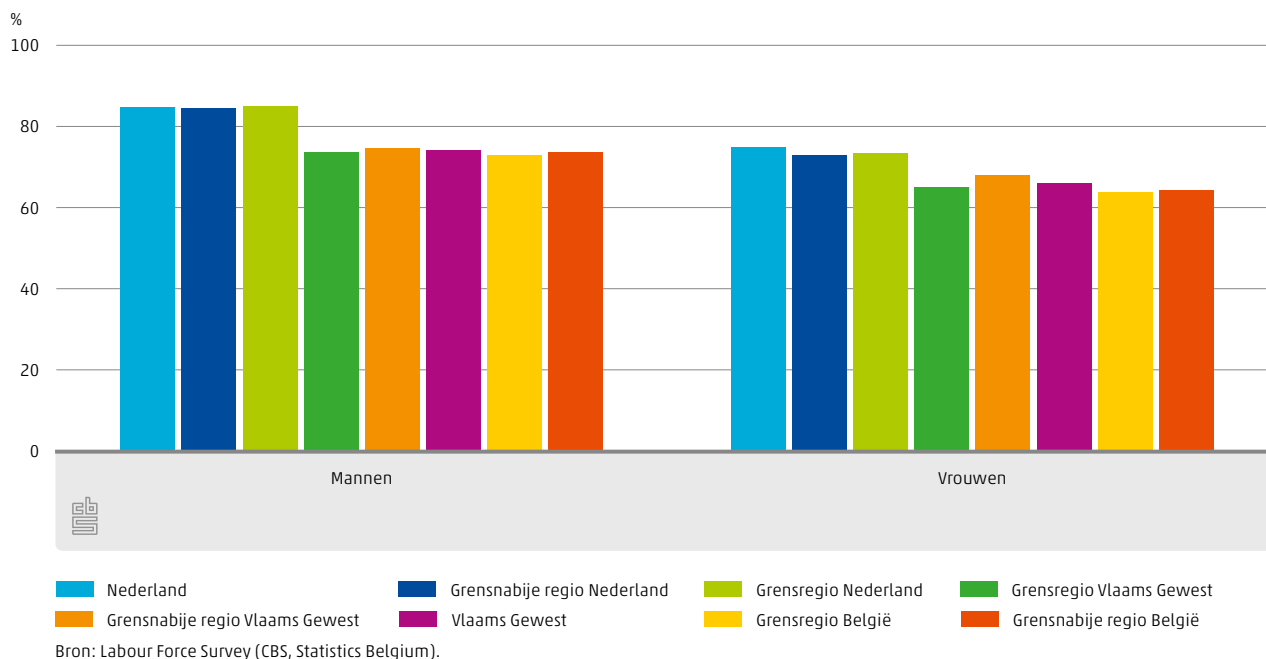
De Nederlandse grensnabije regio laat een stijging van 2,4 procentpunten in de activiteitsgraad zien en heeft ongeveer hetzelfde verloop als de grensregio. In de Vlaamse grensnabije regio is de toename 0,7 procentpunten. Ook hier is het verloop van de activiteitsgraad vergelijkbaar met die in de Vlaamse grensregio. In de Waalse grensnabije regio steeg de activiteitsgraad in de periode 2005 tot en met 2015 met 1,0 procentpunten.

Activiteitsgraad voor mannen lager in Vlaamse grensregio dan in de Nederlandse

Zowel in Nederland als in Vlaanderen maakten in 2015 vrouwen in de grensregio en in de grensnabije regio minder vaak dan mannen deel uit van de beroepsbevolking. Het aandeel mannen dat in de Vlaamse grensregio deel uitmaakt van de beroepsbevolking bedraagt 73,7 procent, het aandeel vrouwen 64,9 procent. Voor de Nederlandse grensregio liggen deze cijfers op 84,9 en 73,4 procent. Het verschil in arbeidsmarktparticipatie tussen de Vlaamse en Nederlandse grensregio valt dus vooral bij de mannen op: de activiteitsgraad van mannen in de Vlaamse grensregio ligt 11,2 procentpunten lager dan in de Nederlandse grensregio, terwijl dit bij de vrouwen slechts 8,5 procentpunten lager ligt.

Van de mannen in de Waalse grensregio is 68,8 procent actief, van de vrouwen 58,8 procent. Dit ligt respectievelijk 16,1 en 14,6 procentpunten lager dan in de Nederlandse grensregio.

2.1.3 Activiteitsgraad 2015 naar geslacht

Jongeren in Nederlandse grensgebieden beduidend hogere activiteitsgraad dan Vlaamse

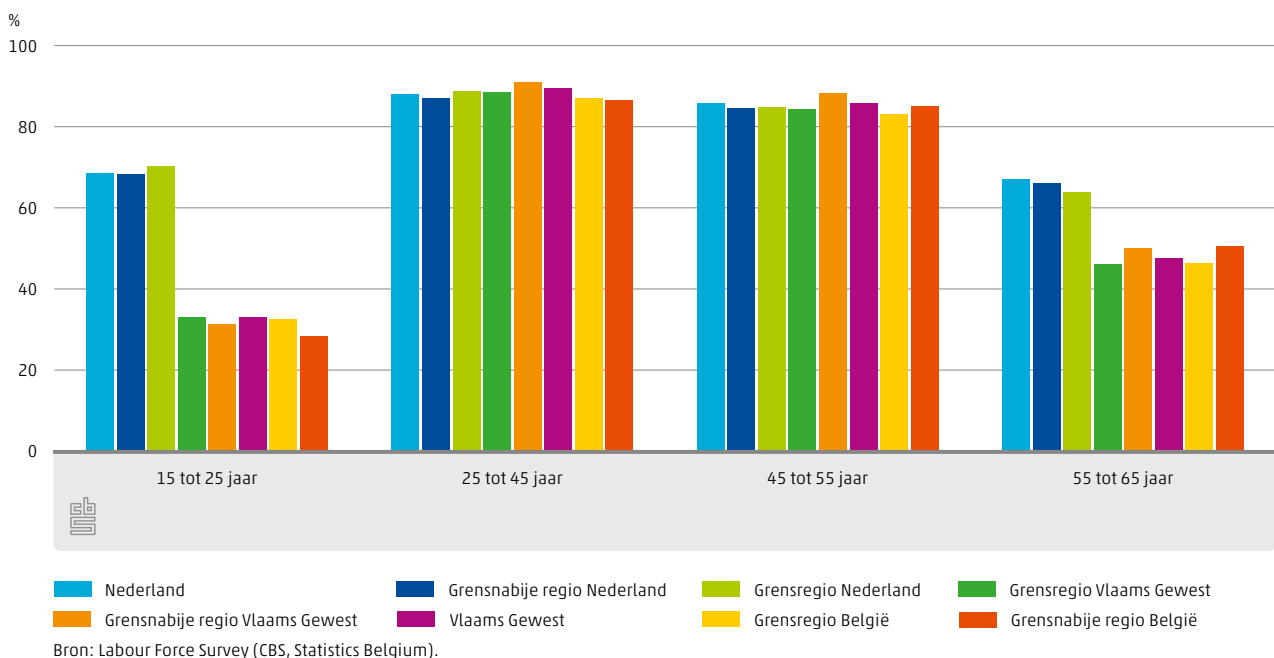
In de Nederlandse grensregio maakten jongeren in 2015 meer dan in de Vlaamse en Waalse grensregio's deel uit van de beroepsbevolking. Het aandeel jongeren van 15 tot 25 jaar dat in de Nederlandse grensregio deel uit maakt van de beroepsbevolking bedraagt

68,1 procent, terwijl de percentages voor de Vlaamse respectievelijk Waalse grensregio op 33,1 en 30,2 liggen.¹⁾

Een vergelijking van de Nederlandse grensnabije regio met de Vlaamse en de Waalse grensnabije regio geeft nagenoeg hetzelfde beeld.

In mindere mate dan bij jongeren maken ook 55- tot 65-jarigen in de Nederlandse grensregio en grensnabije regio vaker deel uit van de beroepsbevolking dan in de overeenkomende regio's in België. In de Nederlandse grensregio bedraagt de activiteitsgraad voor deze leeftijdsgroep 63,9 procent, in de Vlaamse en de Waalse grensregio schommelt ze rond de 46 procent. In de tussenleeftijden verschilt de activiteitsgraad in de Vlaamse grensregio nauwelijks van die in de Nederlandse grensregio. Dat geldt ook voor de Waalse grensnabije regio.

2.1.4 Activiteitsgraad 2015 naar leeftijd

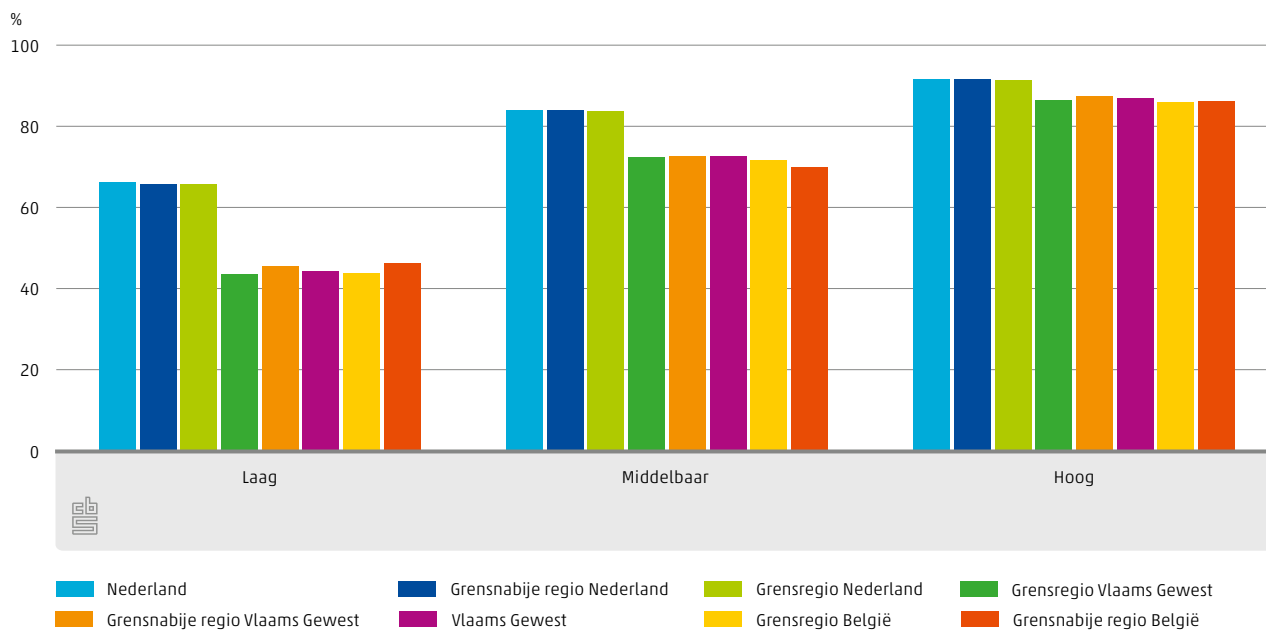
Activiteitsgraad in Nederlandse grensgebieden vooral bij laagopgeleiden hoger

In de Nederlandse grensregio maakte 65,8 procent van de laagopgeleiden in 2015 deel uit van de beroepsbevolking, in de Vlaamse 43,5 procent en Waalse grensregio 44,3 procent. Het verschil van de Vlaamse grensregio met die van Nederland ligt daarmee bij

¹⁾ Dat jongeren in Nederland een hogere activiteitsgraad hebben dan in België komt mogelijk doordat het aandeel scholieren en studenten, die beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt in Nederland, duidelijk hoger ligt. Zo werken in Nederland veel jonge mensen naast school of studie in een deeltijd baan of zijn op zoek naar werk (werkloos).

22,3 procentpunten. Naarmate het onderwijsniveau hoger is, is het verschil in activiteitsgraad met de Nederlandse grensregio kleiner. Onder hoogopgeleiden bedraagt de activiteitsgraad in de Nederlandse grensregio 91,4 procent, in de Vlaamse 86,5 procent en in de Waalse 83,8 procent (verschil met Nederlandse grensregio van 4,9 en 7,6 procentpunten). De vergelijking van de grensnabije regio's tussen Nederland en Vlaanderen naar onderwijsniveau levert hetzelfde beeld op.

2.1.5 Activiteitsgraad 2015 naar onderwijsniveau¹⁾

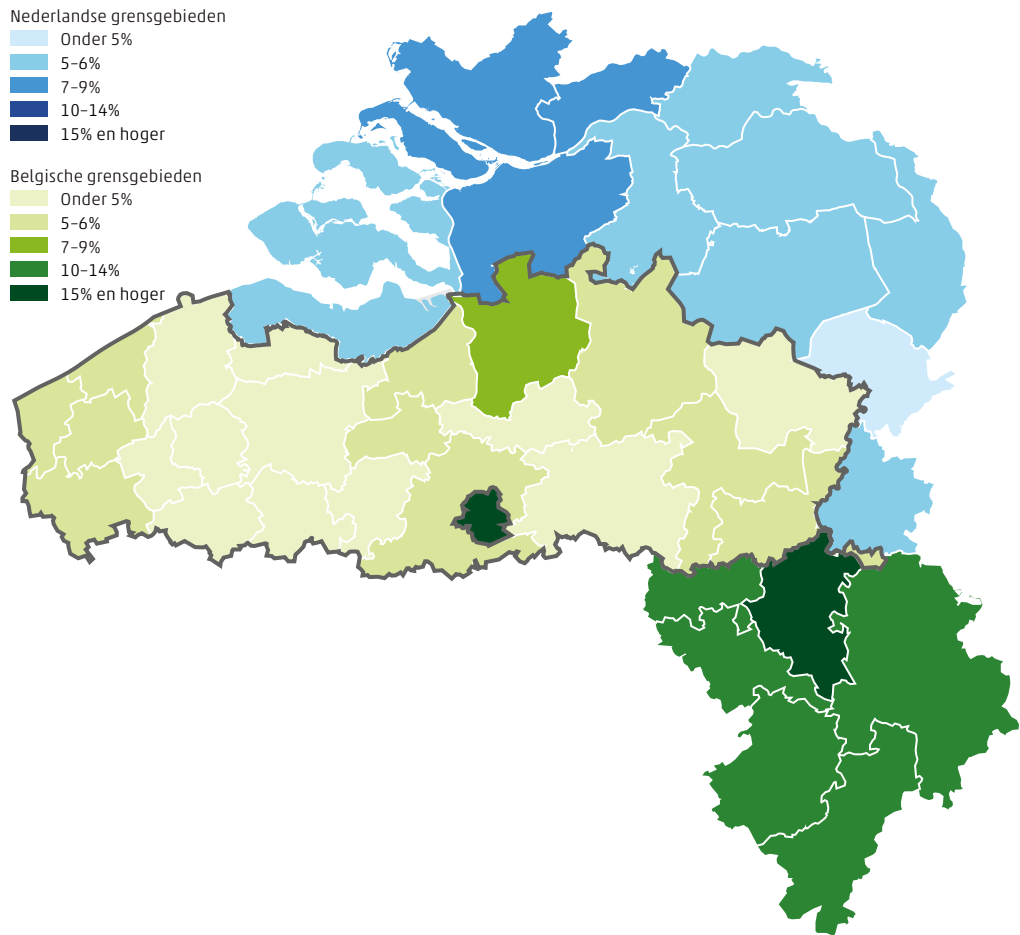
¹⁾ Uitsluitend personen van 25 tot 65 jaar.
Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

2.2 Werkloosheid

Laag werkloosheidspercentage in Vlaamse grens- en grensnabije regio

Een hoge activiteitsgraad staat voor een relatief gering aandeel inactieven op de arbeidsmarkt, maar niet automatisch voor een lage werkloosheid. Degenen die niet actief zijn op de arbeidsmarkt en werklozen hebben gemeenschappelijk dat ze geen werk hebben. Anders dan inactieven, zoeken werklozen naar werk (en geven aan daarvoor per direct beschikbaar te zijn). Voor de beoordeling van de arbeidsmarkt zijn beide grootheden van belang, maar ze hebben dus een verschillende betekenis. De hoogte van de activiteitsgraad geeft uitsluitsel over de vraag hoe goed het een samenleving is gelukt de bevolking in principe deel te laten nemen aan het arbeidsleven, terwijl het werkloosheidspercentage aangeeft hoe goed het werkzoekenden is gelukt werk te vinden.

2.2.1 Werkloosheidspercentage

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

Werkloosheid

Het werkloosheidspercentage (of de werkloosheidsgraad) is gelijk aan het aandeel van de werkloze beroepsbevolking in de beroepsbevolking (15 tot 65 jaar). Het aantal werklozen is vastgesteld volgens de ILO-definitie. Volgens deze definitie is iedereen werkloos die zonder werk is, naar werk zoekt voor een uur of meer per week en daarvoor per direct beschikbaar is.

In 2015 bedroeg het aantal werklozen (15 tot 65 jaar) in de Nederlandse grensregio 100 duizend, in de Vlaamse grensregio 102 duizend en in de Waalse grensregio 54 duizend. In de grensnabije regio's gaat het om 117 duizend mensen in Nederland, 47 duizend in het Vlaams Gewest en 10 duizend in het Waals Gewest.

Het werkloosheidspercentage (of de werkloosheidsgraad) ligt in de Vlaamse grensregio (5,6 procent) duidelijk lager dan in de Nederlandse grensregio (6,4 procent), maar in de Waalse grensregio (14,3 procent) duidelijk hoger. Voor de grensnabije regio's bestaat een vergelijkbaar beeld. In de Vlaamse grensnabije regio ligt het werkloosheidspercentage met 4,6 procent duidelijk lager dan in de Nederlandse grensnabije regio (7,7 procent). In de Waalse grensnabije regio gaat het om 8,1 procent.

Ten opzichte van gemiddeld in België (8,6 procent) is de werkloosheid in het Vlaams Gewest laag (5,2 procent). De werkloosheid in Vlaanderen is gemiddeld iets lager dan in de Vlaamse grensregio en iets hoger dan in de Vlaamse grensnabije regio. In heel Nederland ligt het werkloosheidspercentage op 6,9 procent, hoger dus dan in de Nederlandse grensregio en lager dan in de grensnabije regio.

In de Nederlandse grensregio is de werkloosheid in Zuid-Limburg met 6,8 procent hoog en in Midden-Limburg met 5,0 procent laag. In de Vlaamse grensregio hebben Antwerpen (7,0 procent) en Hasselt (6,8 procent) een hoge werkloosheid en Gent een lage (4,8 procent). In de Waalse grensregio is de werkloosheid in Luik (16,0 procent) duidelijk hoger dan in Verviers (10,7 procent).

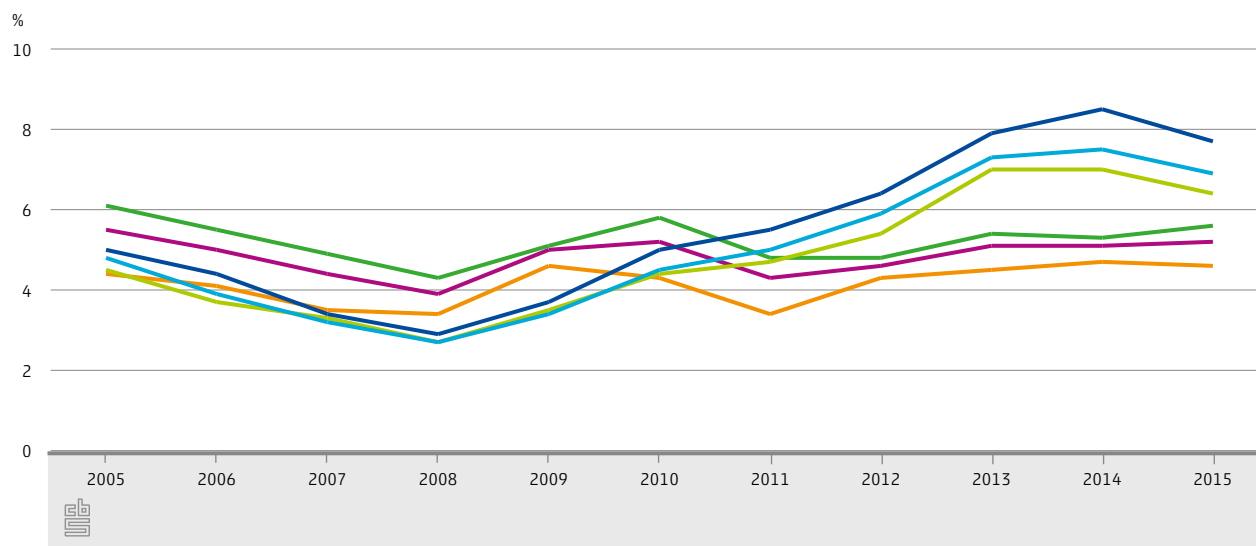
Stijging werkloosheid sinds 2011 in Vlaamse grensregio kleiner dan in Nederlandse grensregio

De werkloosheid in de Nederlandse grensregio is in de periode 2005–2015 gestegen. Volgend op het uitbreken van de financiële en economische crisis eind 2008 steeg het werkloosheidspercentage gestaag tot aan 2013, bleef daarna in 2014 gelijk en daalde in 2015. Door een striktere meting van de werkloosheid in België vanaf 2011 is de daling in de werkloosheid geen reële ontwikkeling. Dit betekent ook dat de cijfers voor België vanaf dat jaar niet vergelijkbaar zijn met die in de periode ervoor.²⁾ Vanaf 2011 steeg de werkloosheid in de Vlaamse grensregio van 4,8 procent naar 5,6 procent in 2015. Deze stijging is minder groot dan in de Nederlandse grensregio in dezelfde periode (0,8 versus 1,7 procentpunten). De werkloosheid in de Waalse grensregio steeg 3,9 procentpunten, van 10,4 procent in 2011 naar 14,3 procent in 2015.

De werkloosheid in de Nederlandse grensnabije regio laat sinds 2011 een vergelijkbaar verloop zien als in de Nederlandse grensregio. De stijging is echter groter, namelijk 2,2 procentpunten. In de Vlaamse grensnabije regio steeg de werkloosheid in de periode 2011–2015 niet zo sterk (1,2 procentpunten), in de Waalse grensnabije regio daarentegen nam het werkloosheidspercentage wel duidelijk toe (2,4 procentpunten). Voor het Vlaams Gewest als geheel is de stijging gematigder dan voor België (0,9 versus 1,4 procentpunten). In heel Nederland ging het om een toename van 1,9 procentpunten.

²⁾ Vanaf 2011 wordt een striktere meting van de werkloosheid volgens de ILO definitie voor België toegepast. Personen zijn dan werkloos wanneer zij expliciet in de referentiemaand hebben aangegeven op zoek te zijn naar werk. In de periode vóór 2011 is hierop niet gefilterd.

2.2.2 Werkloosheidspercentage¹⁾ 2005-2015

— Nederland   — Grensnabije regio Nederland   — Grensregio Nederland   — Grensregio Vlaams Gewest
 — Grensnabije regio Vlaams Gewest   — Vlaams Gewest

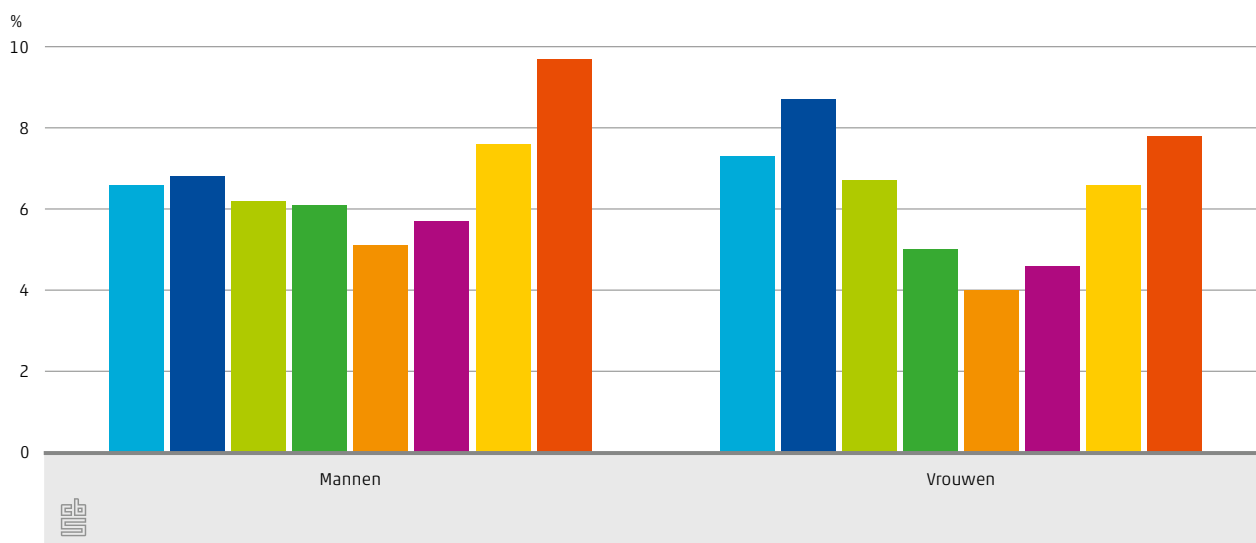
¹⁾ Door een methodewijziging in 2010 en 2011 zijn de cijfers voor Nederland niet volledig vergelijkbaar in de periode 2005-2015. Door een wijziging in de meting van de definitie van de werkloosheid in 2011 geldt dit ook voor de cijfers van België.

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

Werkloosheid in de Vlaamse grensregio vooral bij vrouwen lager dan in de Nederlandse

In de Vlaamse grensregio is de werkloosheid onder vrouwen 5,0 procent in 2015, tegenover 6,7 procent in de Nederlandse grensregio. Tussen de mannen in beide grensregio's bestaat maar weinig verschil in werkloosheid (respectievelijk 6,1 en

2.2.3 Werkloosheidspercentage 2015 naar geslacht

— Nederland   — Grensnabije regio Nederland   — Grensregio Nederland   — Grensregio Vlaams Gewest
 — Grensnabije regio Vlaams Gewest   — Vlaams Gewest   — Grensregio België   — Grensnabije regio België

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

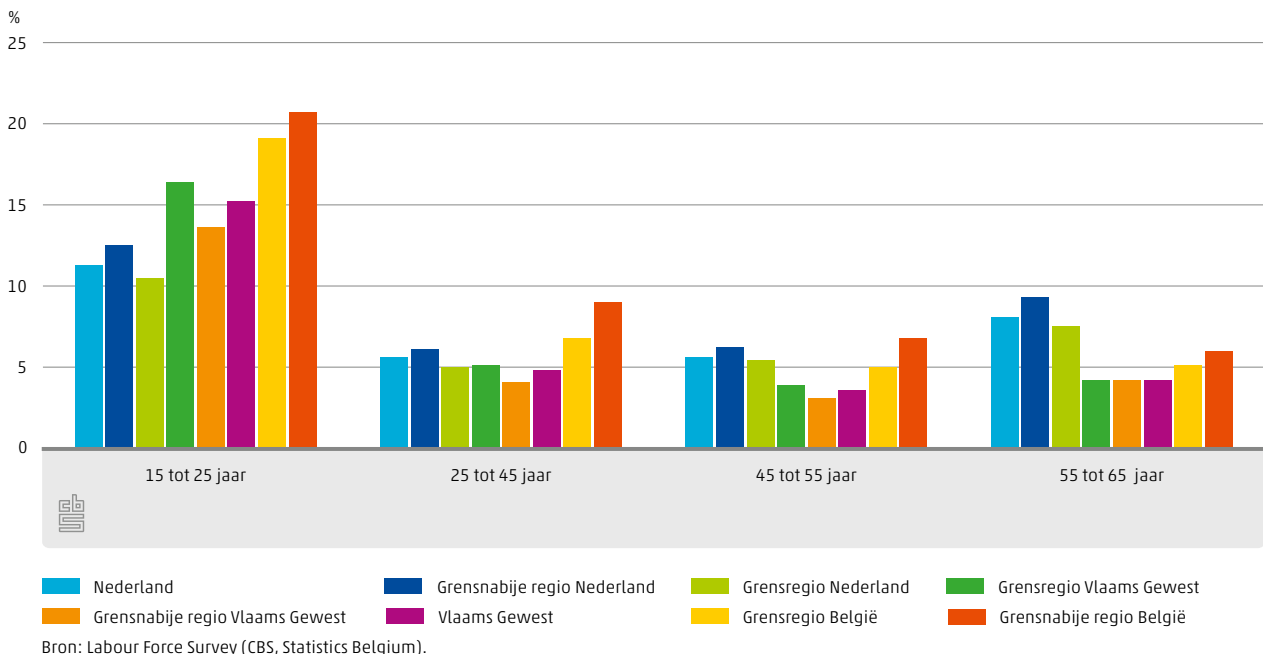
6,2 procent). In de Waalse grensregio ligt de werkloosheid zowel voor vrouwen als mannen veel hoger (14,1 en 14,5 procent) dan in de Nederlandse grensregio. In de grensnabije regio is de werkloosheid onder vrouwen in het Vlaamse deel eveneens duidelijk lager dan in het Nederlandse deel. Voor de mannen is de werkloosheid hier ook lager, echter in mindere mate dan bij vrouwen.

Hogere jeugdwerkloosheid in Vlaamse grens- en grensnabije regio dan in de Nederlandse regio's

De werkloosheid in de Vlaamse grens- en grensnabije regio was in 2015 lager dan in de Nederlandse grens- en grensnabije regio. De lagere werkloosheid in de Vlaamse grensregio heeft echter alleen betrekking op de 45- tot 55-jarigen en de 55- tot 65-jarigen in de beroepsbevolking. Voor de jongeren ligt de werkloosheid in de Vlaamse grensgebieden aanmerkelijk hoger dan in de Nederlandse. Het werkloosheidspercentage onder jongeren in de Vlaamse grensregio bedraagt 16,4 procent tegenover 10,5 procent in de Nederlandse grensregio. In de grensnabije regio's is de kloof kleiner met respectievelijk 13,6 en 12,7 procent.

In de Waalse grensregio is 31,2 procent van de jongere beroepsbevolking werkloos. Dit is aanzienlijk meer dan in de Vlaamse en Nederlandse grensregio.

2.2.4 Werkloosheidspercentage 2015 naar leeftijd

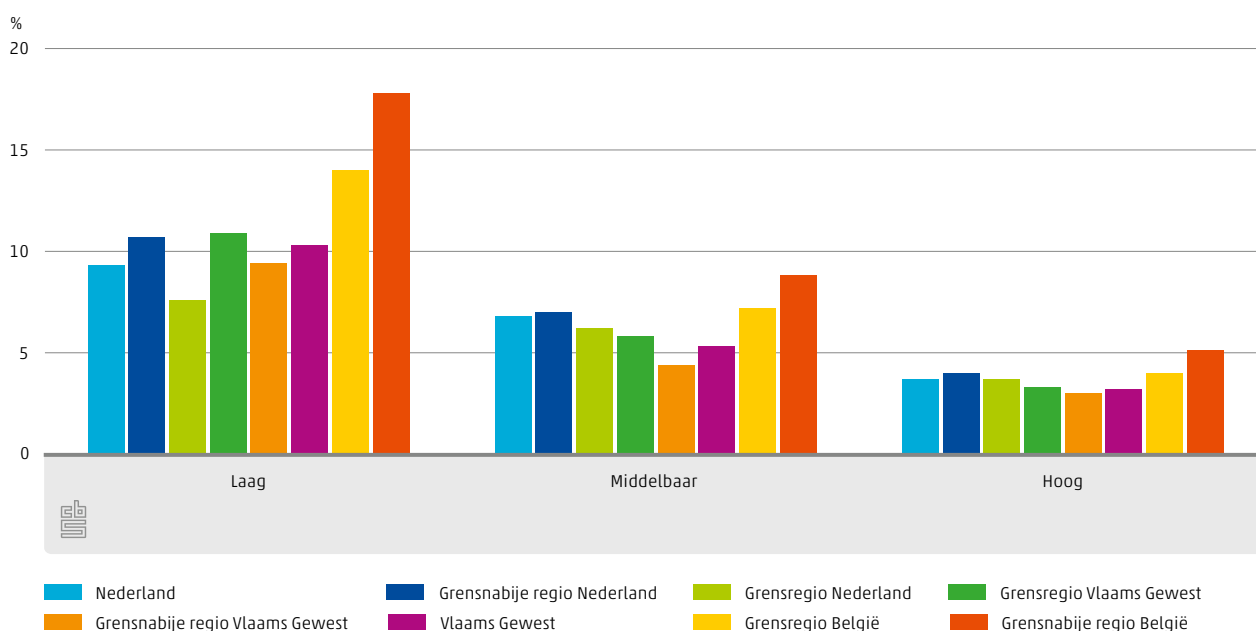

Hogere werkloosheid bij laagopgeleiden in de Vlaamse grensregio

In de Vlaamse grensregio was de werkloosheid onder de laagopgeleide beroepsbevolking in 2015 hoger dan in de Nederlandse grensregio. In het Vlaamse deel bedraagt zij 10,9 procent, in het Nederlandse deel 7,6 procent. Bij de middelbaar en hoogopgeleiden is de werkloosheid in de Vlaamse grensregio juist iets lager dan in de Nederlandse grensregio. Beduidend hoger en wel voor alle onderwijsniveaus is de werkloosheid in de Waalse grensregio ten opzichte van die in Nederland. Bij de laagopgeleiden in de Waalse grensregio is de werkloosheid het hoogst, namelijk 24,2 procent.

In de Vlaamse grensnabije regio is de werkloosheid bij alle onderwijsniveaus lager dan in de Nederlandse grensnabije regio.

2.2.5 Werkloosheidspercentage 2015 naar onderwijsniveau¹⁾

¹⁾ Uitsluitend personen van 25 tot 65 jaar.

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

2.3 Arbeidsdeelname

Arbeidsdeelname in Nederlandse grensgebieden hoger

In de Nederlandse grensregio heeft 74,1 procent van de bevolking (15 tot 65 jaar) werk, in de Vlaamse grensregio 65,5 procent en in de Waalse 54,7 procent.

Arbeidsdeelname

De arbeidsdeelname (of werkzaamheidsgraad) is gelijk aan het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de bevolking (15 tot 65 jaar).

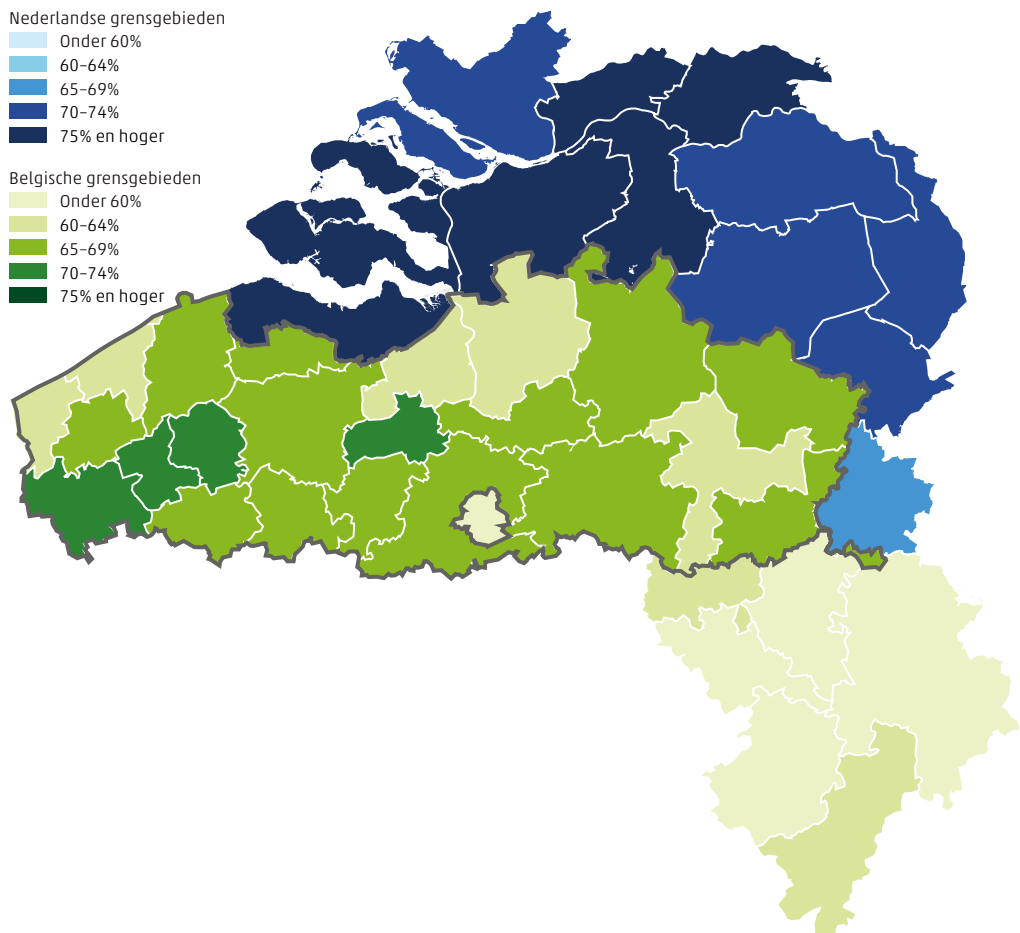

In de Nederlandse grensnabije regio werkt 72,6 procent, in de Vlaamse 67,9 en in de Waalse 61,3 procent. De lagere werkloosheid in de Vlaamse grens- en grensnabije regio compenseert daarmee niet het hogere aandeel inactieven.

In het Vlaams Gewest als geheel is 66,4 procent van de mensen werkzaam, een hoger percentage dan gemiddeld in België (61,8 procent). In relatie tot de Vlaamse grensgebieden ligt de arbeidsdeelname in Vlaanderen 0,9 procentpunten hoger dan in de Vlaamse grensregio en 1,5 procentpunten lager dan de Vlaamse grensnabije regio. In Nederland is gemiddeld 74,1 procent werkzaam. Alleen in de grensnabije regio is dit lager.

In de Nederlandse grensregio is het aandeel mensen dat werk heeft in Zeeuwsch-Vlaanderen met 78,1 procent hoog en in Zuid-Limburg met 69,2 procent het laagst. In

2.3.1 Arbeidsdeelname

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

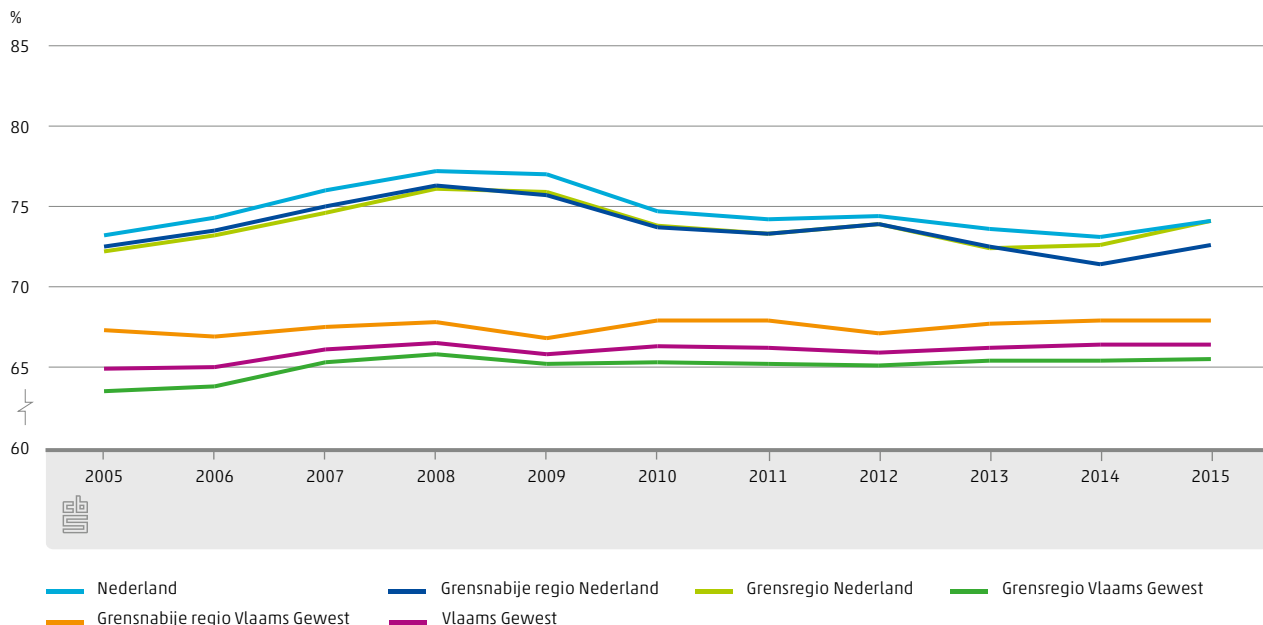
de Vlaamse grensregio kent arrondissement Dendermonde (70,0 procent) een hoge en arrondissement Hasselt (60,7 procent) een lage arbeidsdeelname.

Arbeitsdeelname in Nederlandse grensgebieden meer onderhevig aan conjunctuur

In de Nederlandse en de Vlaamse grensregio nam in de periode 2005 tot en met 2015 het aandeel werkenden toe (met 1,9 procentpunten). In het Nederlandse deel compenseert de daling in inactiviteit de stijging in de werkloosheid, in het Vlaamse deel daalt zowel de inactiviteit als de werkloosheid. De arbeidsdeelname in de Nederlandse grensregio maakte onder invloed van de financiële- en economische crisis in de periode 2009 tot en met 2014 niettemin een forse en continu verlopende daling door. In 2015 is echter weer sprake van een stijging. In de Vlaamse grensregio blijft het aandeel mensen dat werkt nagenoeg constant sinds 2009. De Waalse grensregio is het enige grensgebied waarin de arbeidsdeelname is gedaald sinds 2005. Daarbij speelt de sterk gestegen werkloosheid sinds 2011 een belangrijke rol.

De arbeidsdeelname in de Nederlandse grensnabije regio lag in 2015 op nagenoeg hetzelfde niveau als in 2005. Het verloop in de tussentijdse jaren is vergelijkbaar met dat in de Nederlandse grensregio. In de Vlaamse en Waalse grensnabije regio's steeg de arbeidsdeelname in de periode 2005 tot en met 2015 licht, maar kende in de tussentijdse periode kleine schommelingen. In het Vlaams Gewest als geheel bleef sinds 2010 de arbeidsdeelname nagenoeg gelijk. In heel Nederland daalde dit licht.

2.3.2 Arbeitsdeelname¹⁾ 2005-2015

¹⁾ Werkzame beroepsbevolking als aandeel van de bevolking 15 tot 65 jaar.

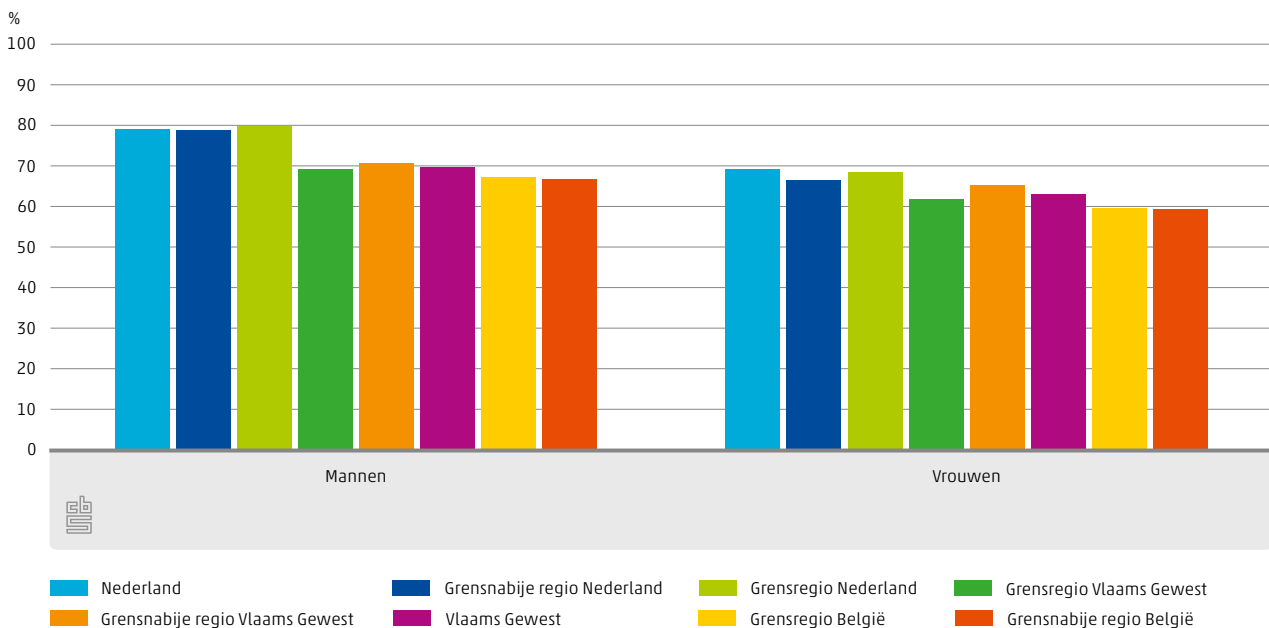
Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

Arbeidsdeelname mannen in Vlaamse grensregio lager dan in Nederlandse grensregio

Zowel in Nederland als in Vlaanderen is de arbeidsdeelname van vrouwen in de grensregio en in de grensnabije regio lager dan die van mannen. Van de vrouwen in de Vlaamse grensregio is 61,7 procent werkzaam, tegenover 68,5 procent in de Nederlandse grensregio. Voor de mannen liggen deze aandelen op 69,2 en 79,7 procent. In de Waalse grensregio werkt 51 procent van de vrouwen en 59 procent van de mannen.

Voor mannen is het verschil in arbeidsdeelname tussen de grensregio's en grensnabije regio's van beide landen groter dan voor vrouwen. Voor wat de grensregio's betreft, is de arbeidsdeelname van mannen in het Vlaamse deel 10,5 procentpunten lager dan in de Nederlandse grensregio, terwijl bij vrouwen het verschil slechts 6,8 procentpunten bedraagt. De vergelijkbare cijfers voor de Waalse grensregio zijn 21 en 18 procentpunten lager.

2.3.3 Arbeidsdeelname¹⁾ 2015 naar geslacht

¹⁾ Werkzame beroepsbevolking als aandeel van de bevolking 15 tot 65 jaar.

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

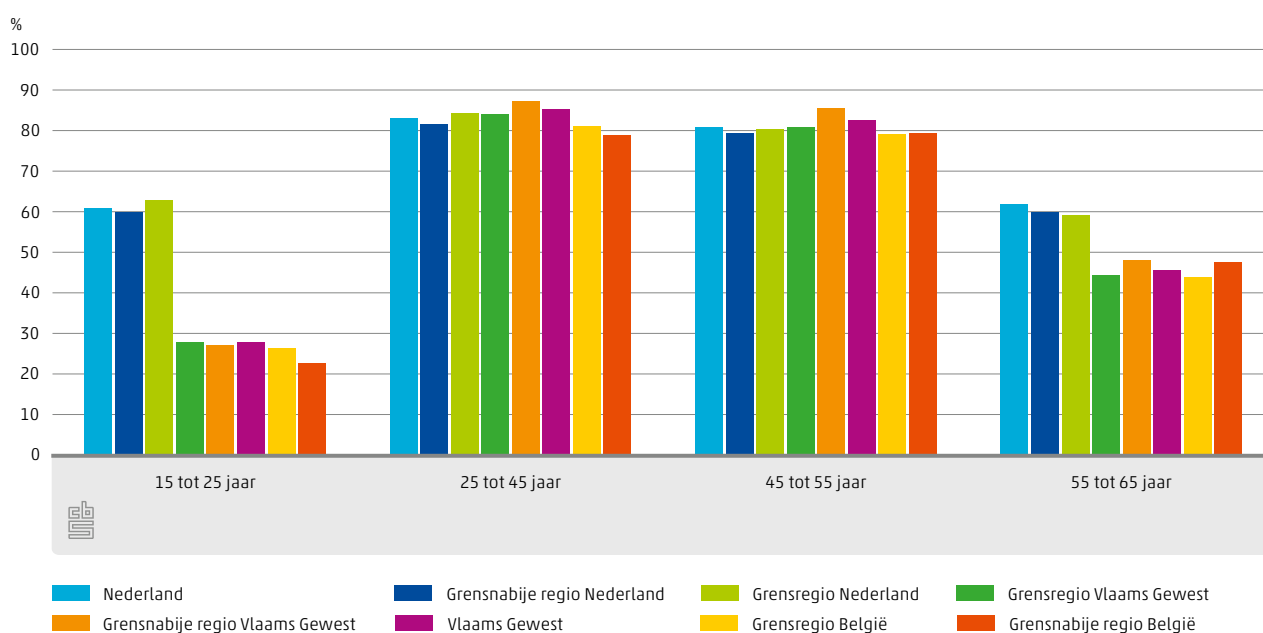
Grootste verschillen in arbeidsdeelname bij jongeren en 55- tot 65 jarigen

In de Nederlandse grensregio waren jongeren en 55- tot 65 jarigen in 2015 verhoudingsgewijs vaker aan het werk dan in de Vlaamse grensregio. Het aandeel werkende jongeren (15 tot 25 jaar) in de Nederlandse grensregio bedraagt 62,9 procent, terwijl dit percentage

voor de Vlaamse grensregio op 27,7 ligt.³⁾ Bij de 55- tot 65 jarigen is ook sprake van een relatief groot verschil. De arbeidsdeelname in deze leeftijdsgroep is in de Nederlandse- en de Vlaamse grensregio gelijk aan 59,1 en 44,3 procent, respectievelijk. Ook ten opzichte van de Waalse grensregio is de arbeidsdeelname in alle leeftijdsgroepen in de Nederlandse grensregio hoger.

De arbeidsdeelname in de grensnabije regio's geeft wat de tussenleeftijden betreft een afwijkend beeld. In de Vlaamse grensnabije regio werken 25- tot 45-jarigen en 45- tot 55-jarigen vaker dan in de Nederlandse grensnabije regio. In de Waalse grensnabije regio is de arbeidsdeelname voor de 45- tot 55-jarigen iets hoger dan in de Nederlandse grensnabije regio, voor de andere leeftijdsgroepen is dat lager.

2.3.4 Arbeidsdeelname¹⁾ 2015 naar leeftijd

¹⁾ Werkzame beroepsbevolking als aandeel van de bevolking 15 tot 65 jaar.

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

Laagopgeleiden in Nederlandse grensgebieden beduidend vaker aan het werk

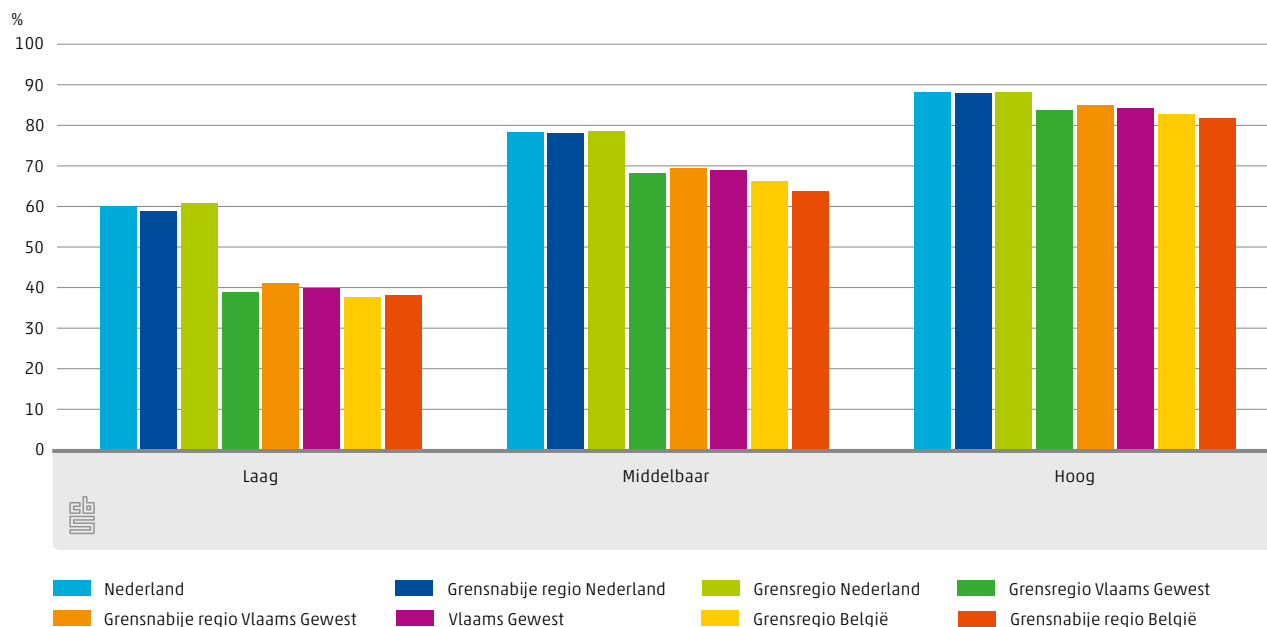
Van de laagopgeleiden had in 2015 in de Vlaamse grensregio 38,8 procent betaald werk en in de Nederlandse grensregio 60,8 procent. In de Waalse grensregio heeft 34 procent van de laagopgeleiden werk. De verschillen met de Nederlandse grensregio zijn groot. Ook onder middelbaar en hoogopgeleiden is de arbeidsdeelname in Nederlandse grensregio hoger, al zijn hier de verschillen ten opzichte van de Vlaamse grensregio minder groot: respectievelijk 10,4 en 4,4 procentpunten. In de Waalse grensregio is de arbeidsdeelname

³⁾ Dat de arbeidsdeelname van jongeren in Nederland zo hoog is, komt doordat naar verhouding veel scholieren en studenten (in een deeltijd baan) werken.

21 procentpunten lager voor de middelbaar opgeleiden en 11 procentpunten lager voor de hoogopgeleiden. De grensnabije regio's bevestigen het beeld van de grensregio's, maar met iets kleinere verschillen.

2.3.5 Arbeidsdeelname¹⁾ 2015 naar onderwijsniveau²⁾

¹⁾ Werkzame beroepsbevolking als aandeel van de bevolking 15 tot 65 jaar.

²⁾ Uitsluitend personen van 25 tot 65 jaar.

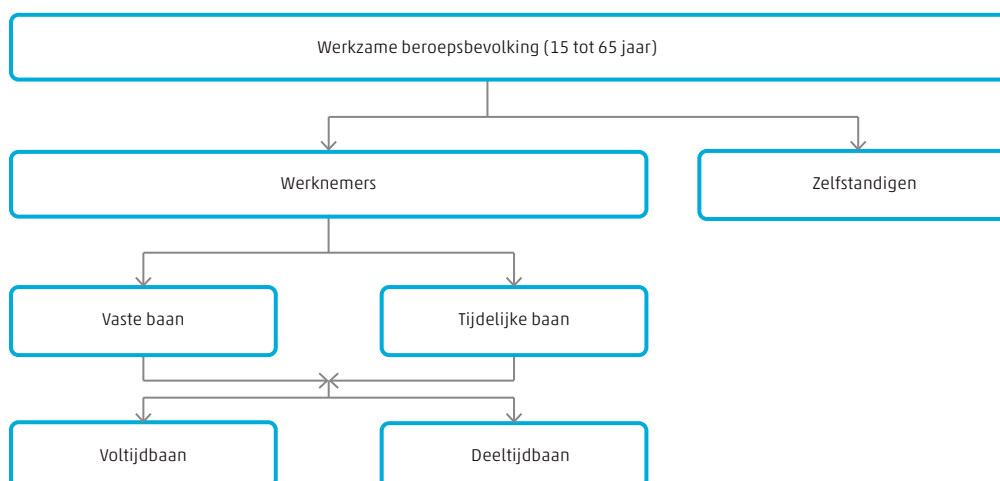
Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

3.

Soort werk

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de werkenden van 15 tot 65 jaar, ingedeeld naar het soort baan dat zij uitoefenen. De focus ligt op zelfstandigen, personen met een tijdelijke baan en personen met een deeltijdbaai. Tegenover personen met een vaste baan zouden juist deze werkenden een belangrijke doelgroep kunnen zijn voor grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit. Deze vormen van arbeidscontracten gaan mogelijk gepaard met flexibiliseringsvoordelen voor bedrijven en tegelijkertijd kunnen zij voor werkzoekenden ook de kans op werk vergroten. Dit neemt natuurlijk niet weg dat het voor bepaalde personen niet hoeft te gaan om een vrijwillige keuze, maar dat omstandigheden hen daartoe nopen.

3.0.1 Soort werk

De Vlaamse-Nederlandse grensregio telde 460 duizend zelfstandigen in 2015, 361 duizend werkenden met een tijdelijke aanstelling en 1 miljoen deeltijdwerkers. Voor de grensnabije regio's liggen deze aantallen achtereenvolgens op 356 duizend, 308 duizend en 811 duizend personen.

3.0.2 Werkende bevolking 2015 (15 tot 65 jaar)

	Nederland	Grensnabije regio Nederland	Grensregio Nederland	Grensregio Vlaams Gewest	Grensnabije regio Vlaams Gewest	Vlaams Gewest	Grensregio Waals Gewest	Grensnabije regio Wallonië	Grensregio België	Grensnabije regio België	België
	x 1 000										
Werkzame beroepsbevolking	8 115	1 397	1 464	1 706	987	2 759	325	117	2 031	1 533	4 499
Zelfstandig	1 287	206	215	245	150	406	39	18	284	237	653
Totaal werknemers	6 828	1 191	1 248	1 461	837	2 354	286	99	1 747	1 296	3 846
Werknemers met een tijdelijk contract	1 410	247	247	114	61	181	34	10	148	121	345
Werknemers werkzaam in deeltijd	3 542	596	637	420	215	652	84	27	504	321	1 032

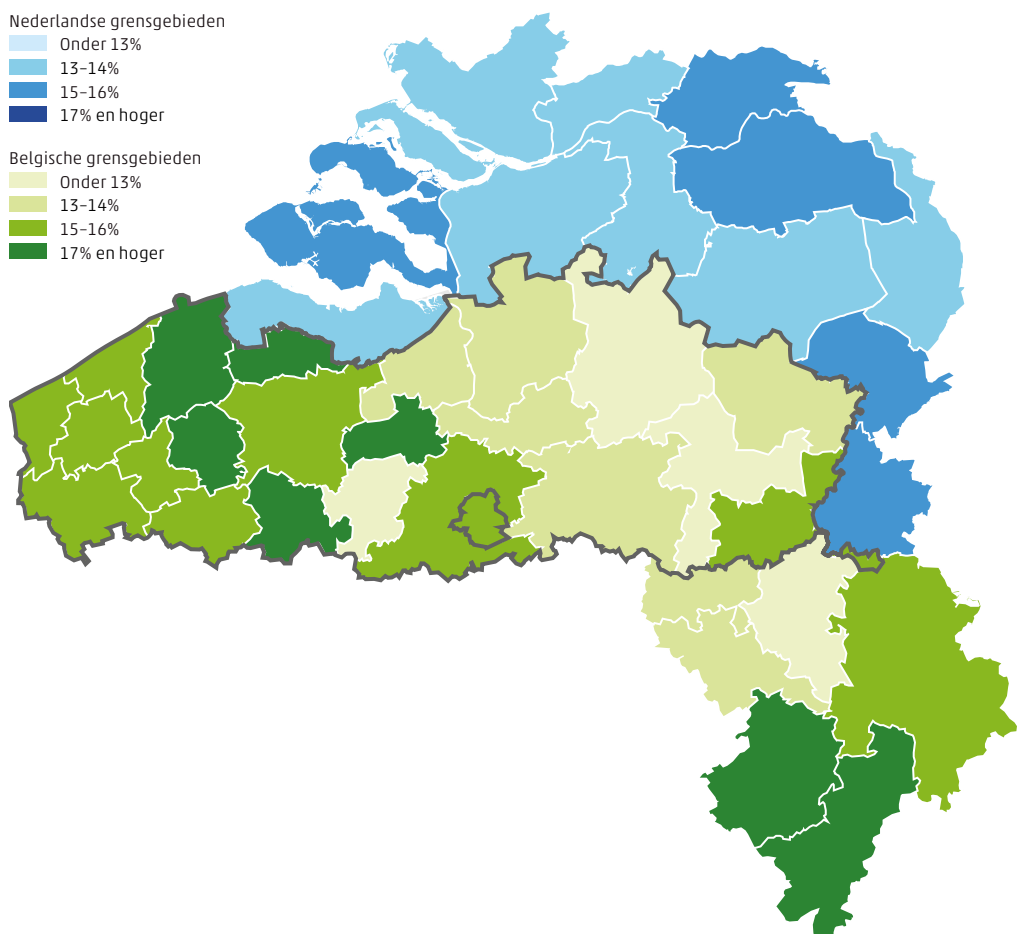
Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

3.1 Zelfstandigen

Nagenoeg hetzelfde aandeel zelfstandigen in de grensregio's

Het percentage zelfstandigen onder de werkenden in de Nederlandse grensregio ligt op een vergelijkbaar niveau met het percentage in de Vlaamse grensregio (14,7 respectievelijk 14,4 procent). In de Nederlands-Waalse grensregio zijn grotere verschillen tussen beide zijden van de grens. Zo werkt aan de Waalse kant slechts 12,0 procent als zelfstandige, tegenover de al genoemde 14,7 procent in de Nederlandse grensregio. Tussen de grensnabije regio's aan beide kanten van de grens zijn de verschillen in het aandeel zelfstandigen klein. In het Vlaams Gewest als geheel is 14,7 procent van de werkzame beroepsbevolking zelfstandig. Dat aandeel is van dezelfde orde als voor heel België: 14,5 procent. In Nederland ligt het aandeel zelfstandigen met 15,9 procent ruim 1 procentpunt hoger dan in Vlaanderen.

3.1.1 Aandeel zelfstandigen

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

De Nederlandse grensregio telde in 2015 bij elkaar 215 duizend zelfstandigen, de Vlaamse grensregio 245 duizend, de Waalse grensregio 39 duizend. In de Nederlandse grensnabije regio zijn 206 duizend van de werkenden zelfstandig, in de Vlaamse 150 duizend en in de Waalse grensnabije regio 18 duizend.

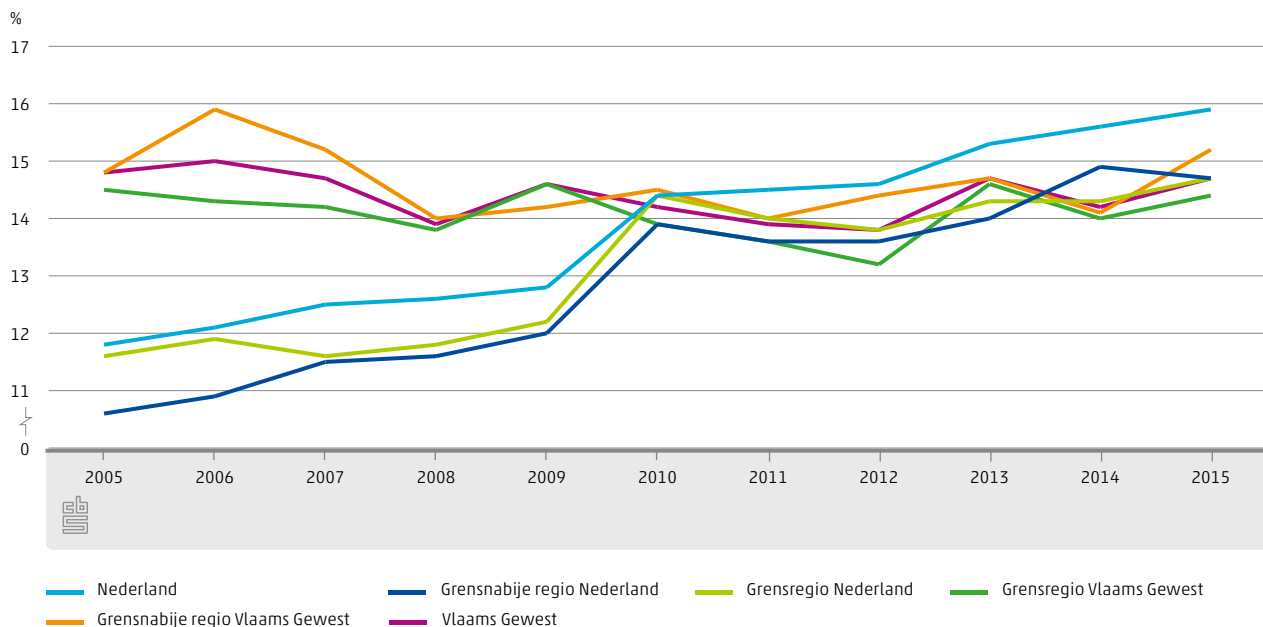
Tussen de afzonderlijke deelregio's binnen de Nederlandse grensregio zijn de verschillen vrij klein. West-Noord-Brabant heeft met 13,3 procent een relatief laag aandeel zelfstandigen. De overige regio's hebben aandelen die variëren tussen 14,1 en 16,7 procent. In de Vlaamse grensregio zijn de verschillen groter. In de arrondissementen Hasselt en Turnhout werkt minder dan 12,3 procent als zelfstandige terwijl in Dendermonde, Brugge en Eeklo ruim 17 procent of meer werkt als zelfstandige.

In de Nederlandse grensnabije regio is de variatie vrij beperkt, met aandelen tussen 13,6 en 16,7 procent. Ook hier zijn in de Vlaamse grensnabije regio de verschillen groter. In Aalst werken relatief weinig mensen als zelfstandige (12,7 procent) terwijl Oudenaarde en Tielt ook aandelen van ongeveer 17 procent of hoger hebben.

Stijgend aandeel zelfstandigen in de grensnabije regio's

In 2005 was het percentage zelfstandigen in de Vlaamse grensregio een stuk hoger dan in de Nederlandse grensregio. In 2015 is dat verschil verdwenen omdat in tussentijd het aandeel zelfstandigen in de Nederlandse grensregio met ruim 3,1 procentpunten is toegenomen van 11,6 procent naar 14,7 procent, terwijl dit in de Vlaamse grensregio vrijwel gelijk is gebleven. De Waalse grensregio kende een kleine toename.

3.1.2 Aandeel zelfstandigen¹⁾

¹⁾ Zelfstandigen als aandeel van de werkzame beroepsbevolking (15 tot 65 jaar).

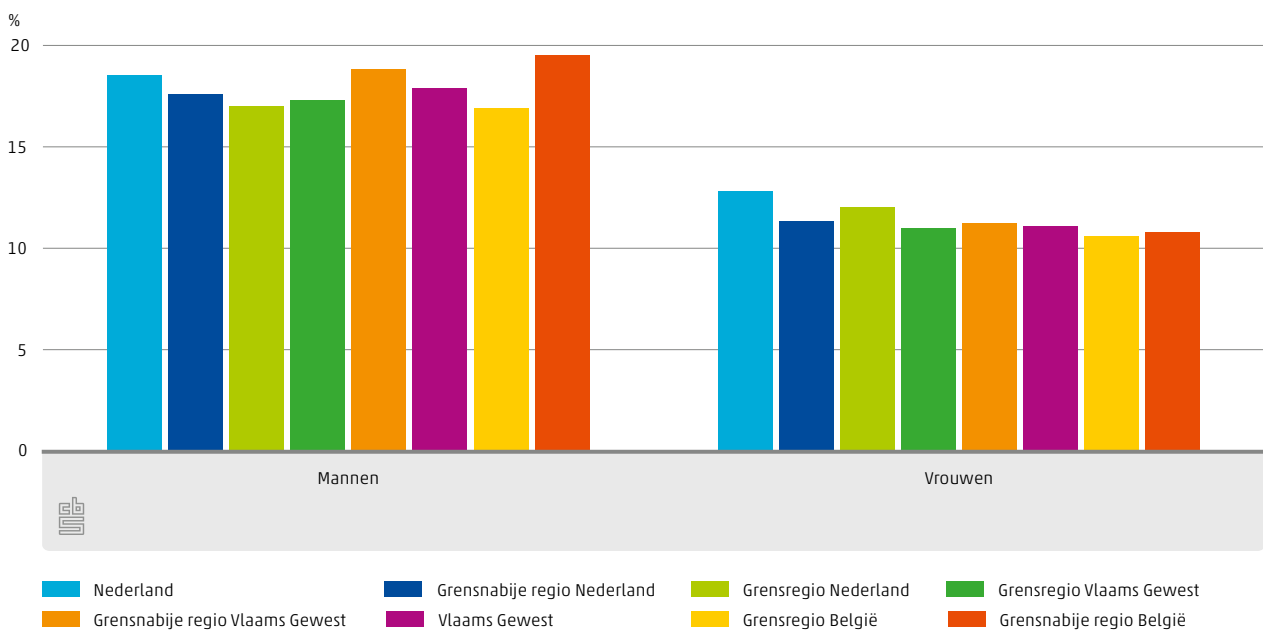
Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

Wat betreft de grensnabije regio's nam aan beide kanten van de grens het percentage zelfstandigen toe. De grootste toename vond plaats in de Nederlandse grensnabije regio waar het aandeel zelfstandigen 4,1 procentpunten is toegenomen, van 10,6 procent naar 14,7 procent. In de grensnabije regio van Vlaanderen nam dit aandeel slechts gering toe (met 0,5 procentpunten).

Vrouwen werken in Nederlandse grensregio vaker als zelfstandige dan in de Vlaamse

In de Nederlandse grensregio werken vrouwen iets vaker als zelfstandige dan in de Vlaamse grensregio (respectievelijk 12,0 en 11,0 procent). Bij de mannen is er geen verschil, met rond de 17 procent voor beide regio's. In de grensnabije regio's is het beeld omgekeerd. Daar is geen verschil in aandeel zelfstandigen bij de vrouwen, maar wel bij de mannen. In de Vlaamse grensnabije regio is het aandeel mannen dat als zelfstandige werkt hoger dan in de Nederlandse grensnabije regio (respectievelijk 18,8 en 17,5 procent).

3.1.3 Aandeel zelfstandigen¹⁾ naar geslacht, 2015

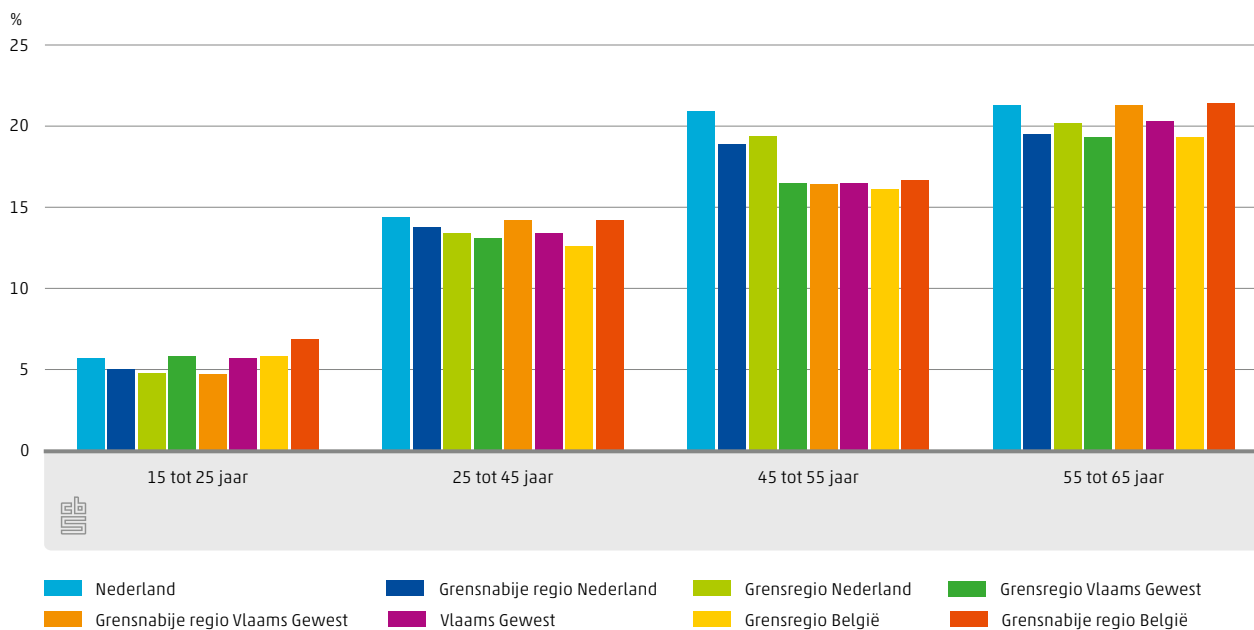
¹⁾ Zelfstandigen als aandeel van de werkzame beroepsbevolking (15 tot 65 jaar).

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

45- tot 55-jarigen werken in Nederlandse grensregio vaker als zelfstandige

In de leeftijdscategorieën 15 tot 25 jaar en 25 tot 45 jaar zijn de verschillen tussen de Nederlandse en Vlaamse grensregio's erg klein. Bij de leeftijdscategorie 45 tot 55 jaar zijn er wel verschillen zichtbaar. In deze categorie werkt in de Nederlandse grensregio 19,4 procent als zelfstandige tegenover slechts 16,5 procent in de Vlaamse grensregio.

3.1.4 Aandeel zelfstandigen¹⁾ naar leeftijd, 2015

¹⁾ Zelfstandigen als aandeel van de werkzame beroepsbevolking (15 tot 65 jaar).

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

Ook voor de leeftijdscategorie 55 tot 65 jaar zijn de verschillen klein. Daar ligt dit aandeel zelfstandigen in beide grensregio's rond 20 procent.

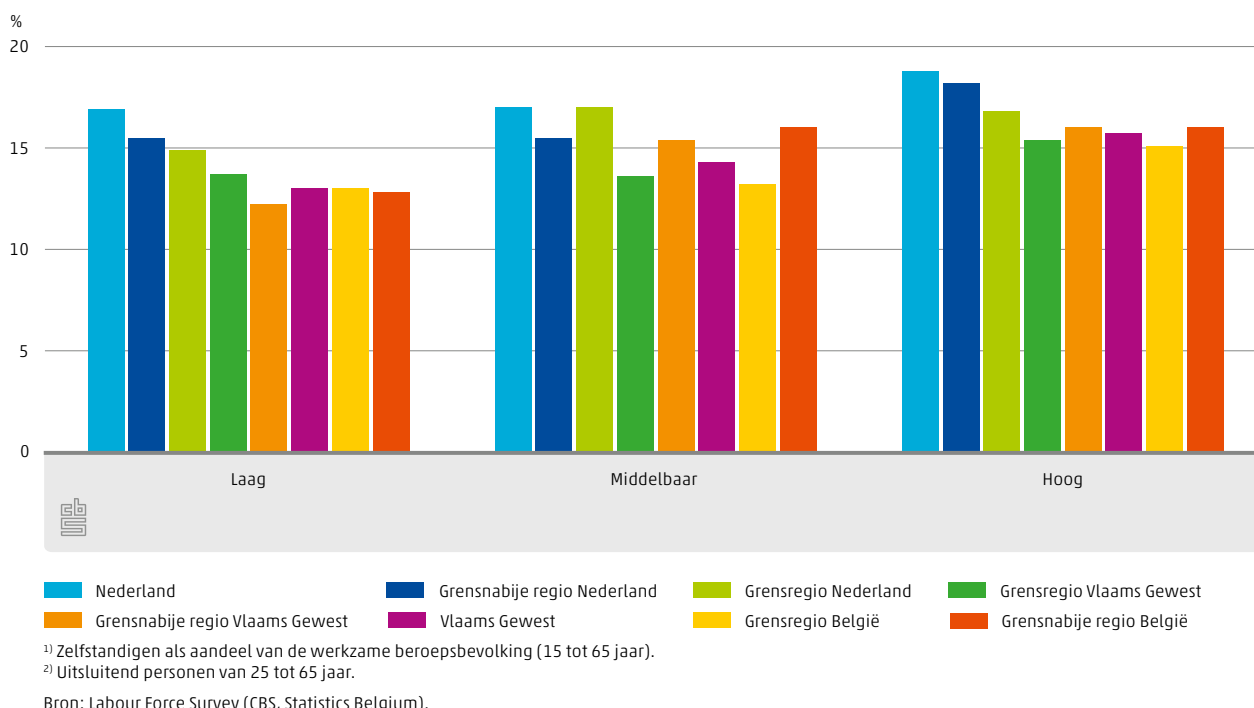
In de grensnabije regio's is het beeld voor de leeftijdscategorieën tot 55 jaar hetzelfde, maar geldt dat voor de 55-plussers in de Vlaamse grensnabije regio het aandeel hoger is dan in de Nederlandse grensnabije regio (respectievelijk 21,3 en 19,5 procent).

Middelbaar opgeleiden in Nederlandse grensregio vaker zelfstandig dan in Vlaamse

Wat betreft het aandeel zelfstandigen naar onderwijsniveau zijn duidelijke verschillen te constateren. Voor de analyse naar onderwijsniveau wordt gekeken naar de werkenden van 25 tot 65 jaar. In de Nederlandse grensregio is 14,9 procent van de laagopgeleide werkenden in die leeftijdscategorie zelfstandig, in de Vlaamse grensregio is dit aandeel iets lager met 13,7 procent. Bij de middelbaar opgeleiden zijn verschillen wat groter. Daar werkt in de Nederlandse grensregio 17,0 procent als zelfstandige tegenover 13,6 procent in de Vlaamse grensregio. Bij de hoogopgeleiden zijn de verschillen tussen de grensregio's iets kleiner, met achtereenvolgens 16,8 en 15,4 procent.

Ook in de Nederlandse grensnabije regio ligt het aandeel zelfstandigen onder laag en hoog opgeleiden hoger dan in de Vlaamse grensnabije regio. Het gaat dan om respectievelijk 15,4 en 12,2 procent bij de laag opgeleiden en respectievelijk 17,8 en 16,0 procent bij de hoog opgeleiden. Het aandeel zelfstandigen onder middelbaar opgeleiden in de Nederlandse en Vlaamse grensnabije regio ligt op een vergelijkbaar niveau van rond de 15 procent.

3.1.5 Aandeel zelfstandigen¹⁾ naar onderwijsniveau, 2015²⁾

3.2 Tijdelijk werk

Vaker tijdelijke baan in Nederlandse grensgebieden

Een tweede arbeidsvorm die kan worden onderscheiden is tijdelijke arbeid. Het gaat hier om contracten voor een bepaalde duur en om uitzendarbeid. In 2015 heeft 19,8 procent van de werknemers in de Nederlandse grensregio een tijdelijke aanstelling. Dat is aanzienlijk hoger dan in de Vlaamse grensregio, waar dat voor 7,8 procent van de werknemers geldt. Ook in de Waalse grensregio ligt dit aandeel met 11,8 procent een stuk lager.

Tussen de grensnabije regio's zijn de verschillen nog groter. Zo heeft in de Nederlandse grensnabije regio 20,7 procent van de werknemers een tijdelijke aanstelling, tegenover 7,3 procent in de Vlaamse en 10,5 procent in de Waalse grensnabije regio. In heel Vlaanderen is het aandeel tijdelijke contracten 7,7 procent tegenover 20,7 procent gemiddeld in Nederland.

In de Nederlandse grensregio hebben 247 duizend personen een tijdelijke aanstelling, in de Vlaamse grensregio 114 duizend, in de Waalse 34 duizend. In de grensnabije regio aan Nederlandse kant hebben 247 duizend personen een tijdelijke aanstelling, in de Vlaamse 61 duizend en in de Waalse grensnabije regio 104 duizend.

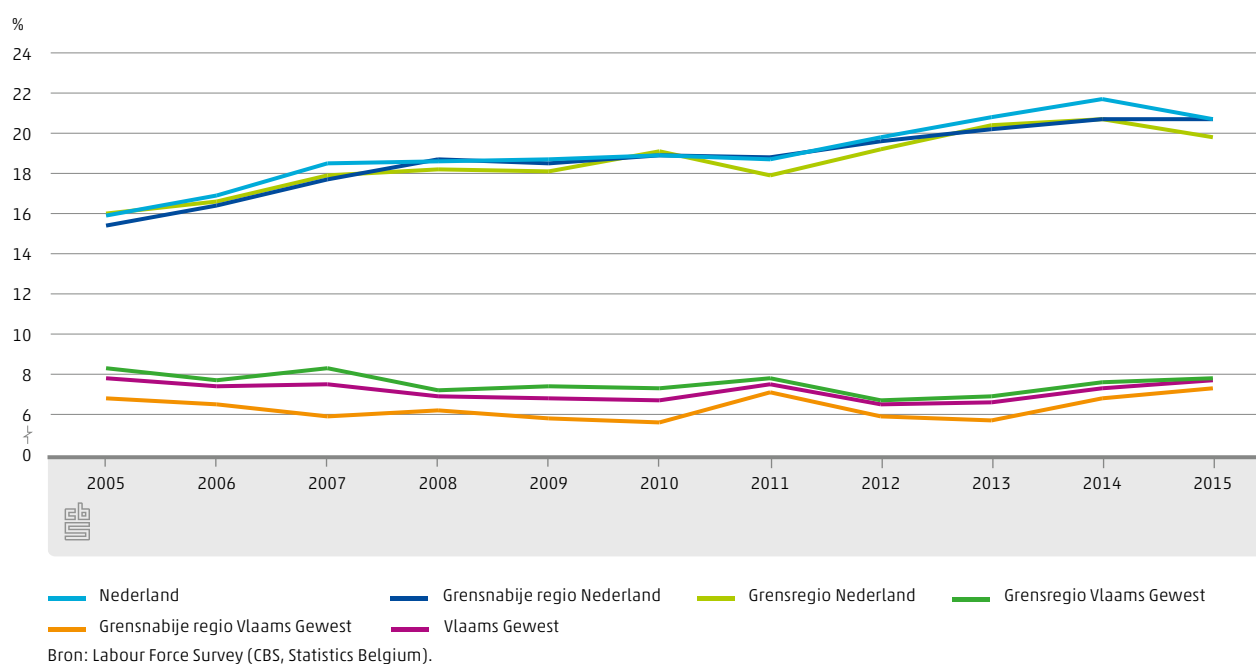

Toename tijdelijk werk in Nederlandse grensgebieden, stabiel in Vlaamse

In de periode 2005–2015 is het aandeel werknemers met een tijdelijke aanstelling in de Nederlandse grensregio gestegen van 16,0 procent naar 19,8 procent, een toename van 3,8 procentpunten. Nadat het aandeel werknemers met een tijdelijke aanstelling vanaf 2012 continu steeg, is in 2015 sprake van een daling van bijna een procentpunt. In de Vlaamse grensregio schommelt het aandeel werknemers met een tijdelijke aanstelling in de periode 2005–2015 tussen 7 en 8 procent. De laatste drie jaar is wel sprake van een continue lichte stijging maar over de hele periode nam het aandeel tijdelijke arbeid niet toe. Het aandeel tijdelijke krachten in de Waalse grensregio beweegt zich rond de twaalf procent in de periode 2005–2015.

De Nederlandse grensnabije regio laat ongeveer hetzelfde verloop zien als de grensregio. Het aandeel tijdelijke krachten daalt in 2015 echter niet. In de Vlaamse grensnabije regio schommelt het aandeel tussen de 6 en 7 procent, in de Waalse grensnabije regio tussen 9 en 11 procent.

3.2.1 Aandeel werknemers met een tijdelijk contract, 2005-2015

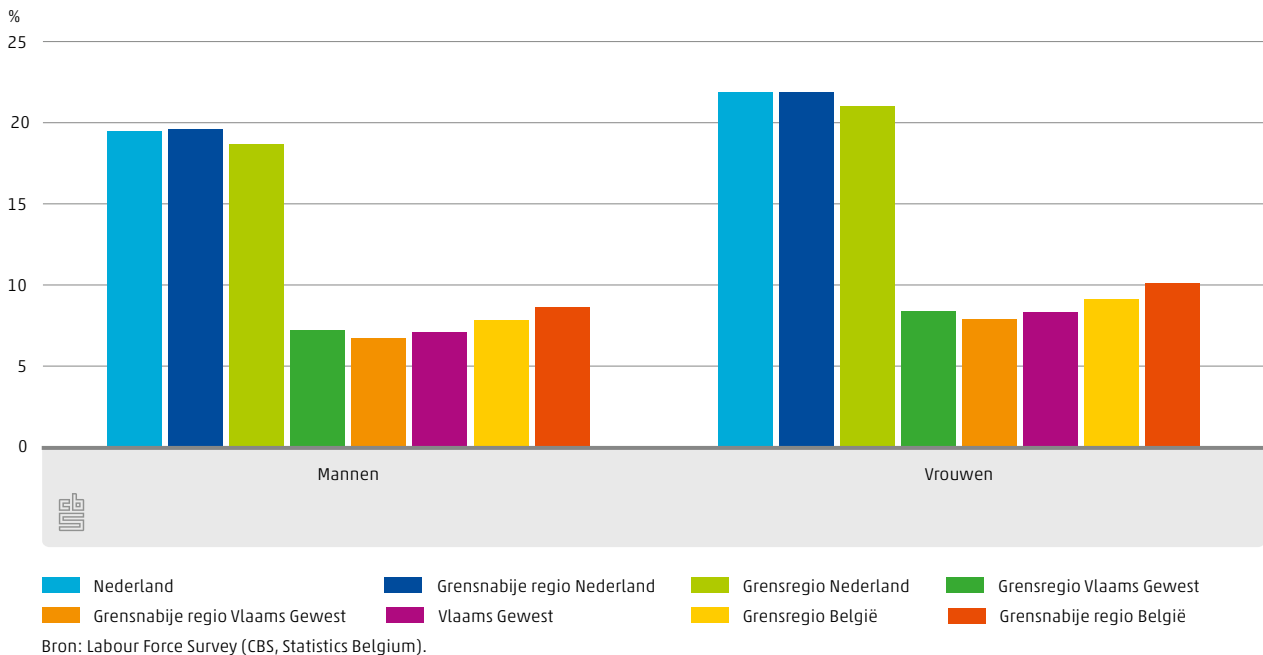
Zowel vrouwen als mannen in Nederlandse grensregio vaker een tijdelijk contract

Vrouwen hebben vaker een tijdelijke baan, zowel in Nederland als in het Vlaams Gewest. In de Nederlandse grensregio is het aandeel vrouwelijke werknemers met een tijdelijke aanstelling met 21,0 procent aanzienlijk hoger dan in de Vlaamse grensregio (8,4 procent).

Dat geldt ook voor mannelijke werknemers, alleen is het verschil bij hen iets kleiner en gaat het om respectievelijk 18,7 en 7,2 procent).

In de grensnabije regio in het Nederlandse deel werken vrouwen ook vaker in een tijdelijke baan dan in het Vlaamse deel (21,9 versus 7,9 procent). Dit geldt ook voor de mannen maar ook hier is het verschil kleiner (19,7 versus 6,7 procent).

3.2.2 Aandeel werknemers met een tijdelijk contract naar geslacht, 2015

Tijdelijk contract komt bij alle leeftijden vaker voor in Nederlandse grensregio

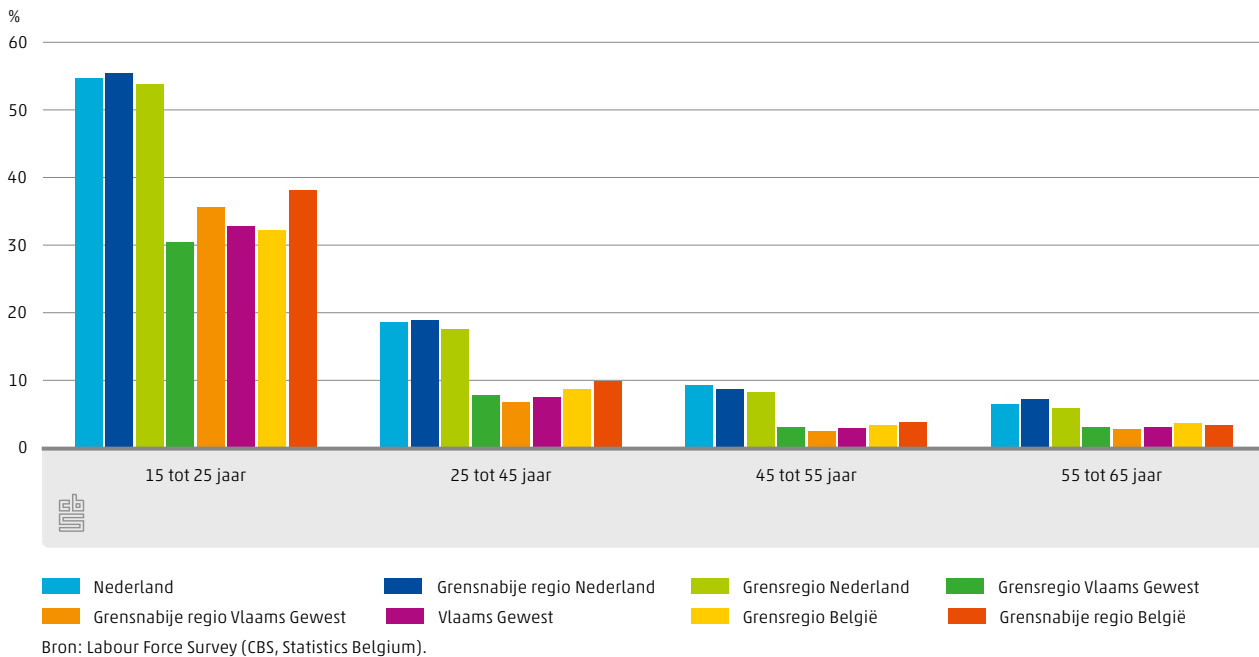
Jongere werknemers hebben veel vaker een tijdelijk contract dan werknemers in oudere leeftijdsgroepen. Bovendien ligt het aandeel jongeren met een tijdelijk contract in de Nederlandse grensregio veel hoger dan in de Vlaamse grensregio.¹⁾ In Vlaanderen is dat wat minder het geval. In de Nederlandse grensregio heeft 53,7 procent van de jongeren van 15 tot 25 jaar een tijdelijk contract, terwijl dit aandeel voor de Vlaamse grensregio op 30,4 procent ligt; een verschil van rond 24 procentpunten. Bij de oudere leeftijdsgroepen geldt ook dat het aandeel werknemers met een tijdelijk contract in de Nederlandse grensregio aanzienlijk hoger is dan in de Vlaamse grensregio. In de leeftijdscategorie 25 tot 45 jaar heeft in de Nederlandse grensregio 17,5 procent van de werknemers een tijdelijk contract terwijl dat aandeel in de Vlaamse grensregio slechts 7,8 procent is. In de leeftijdscategorie 45 tot 55 jaar gaat het om respectievelijk 7,3 en 3,1 procent. In absolute aantallen gaat om kleinere verschillen maar relatief is het verschil groter. In de hogere

¹⁾ Dit komt onder andere omdat het voor scholieren en studenten in Nederland heel gebruikelijk is om via een tijdelijk contract te werken naast hun studie.

leeftijdsgroepen hebben werknemers aan Nederlandse kant twee maal zo vaak een tijdelijk contract vergeleken met in Vlaanderen.

Een vergelijking van de Nederlandse grensnabije regio met de Vlaamse grensnabije regio geeft nagenoeg hetzelfde beeld. Bij de jongeren zijn de verschillen tussen de regio's iets kleiner. In de Nederlandse grensnabije regio is het aandeel jongeren met een tijdelijk contract 55,4 procent tegenover 35,6 procent in de Vlaamse grensnabije regio. Voor de overige leeftijdsgroepen zijn de verschillen ook iets kleiner.

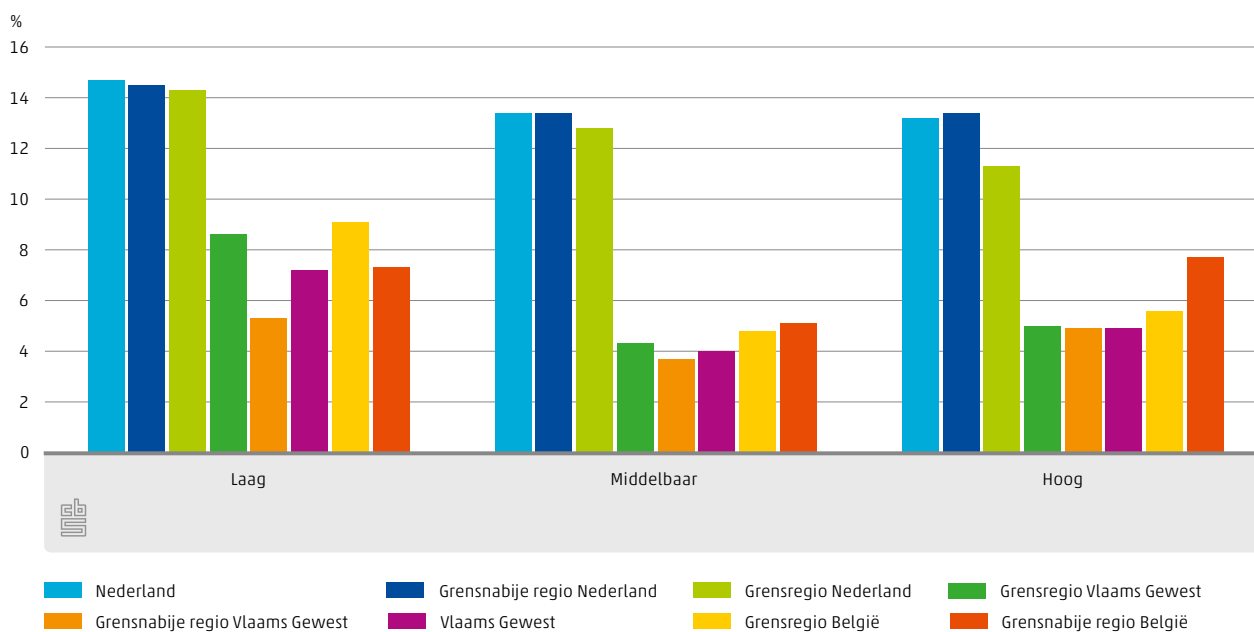
3.2.3 Aandeel werknemers met een tijdelijk contract naar leeftijd, 2015

Vershil in tijdelijk werk tussen de grensregio's het grootst bij middelbaar opgeleiden

In de Nederlandse grensregio heeft 14,3 procent van de laagopgeleide werknemers (25 tot 65 jaar) een tijdelijk contract tegenover 1,3 procent in de Vlaamse grensregio. Voor de hogere onderwijsniveaus gelden vergelijkbare verschillen. Het grootste verschil bestaat evenwel bij de middelbaar opgeleiden, waarvan in de Nederlandse grensregio 12,8 procent een tijdelijke baan heeft en in de Vlaamse grensregio 4,3 procent. Voor de grensnabije regio's geldt over het algemeen hetzelfde beeld. Bij de laag opgeleiden is alleen het verschil wat groter. Zo heeft in de Vlaamse grensnabije regio slechts 5,3 procent van hen een tijdelijk contract.

3.2.4 Aandeel werknemers met een tijdelijk contract naar onderwijsniveau, 2015¹⁾

¹⁾ Uitsluitend personen van 25 tot 65 jaar.

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

3.3 Deeltijdwerk

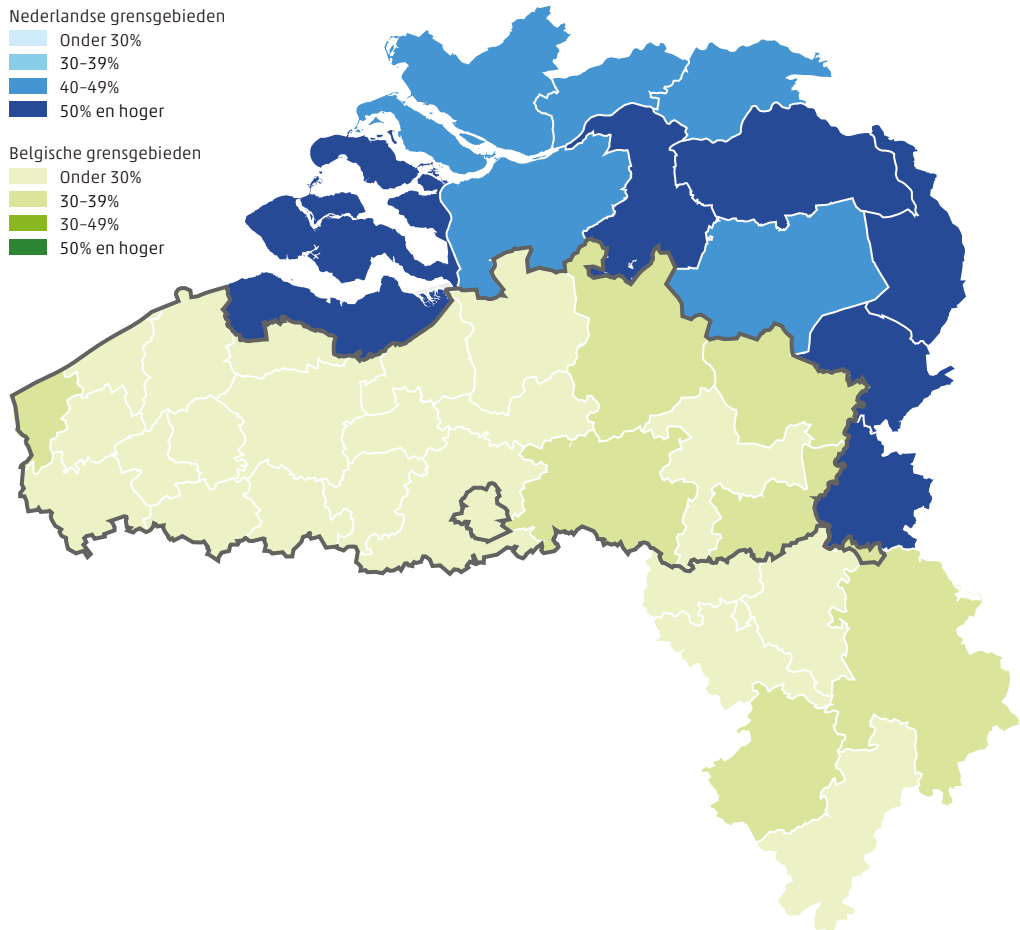
Vaker deeltijd in Nederlandse grensregio's

In de Nederlandse grensregio had 51,0 procent van de werknemers een deeltijd baan in 2015. In de Vlaamse grensregio was dit met 28,7 procent aanzienlijk lager. In de grensnabije regio's zijn de verschillen nog wat groter. Zo werkt in de Nederlandse grensnabije regio 50,1 procent in deeltijd tegenover slechts 25,7 procent in de Vlaamse grensnabije regio.

In de Nederlandse grensregio werken 637 duizend deeltijders, in de Vlaamse 420 duizend en de Waalse zijde 84 duizend. In de grensnabije regio's in Nederland werkt 596 duizend in deeltijd tegenover 215 duizend in Vlaanderen en 27 duizend in Wallonië.

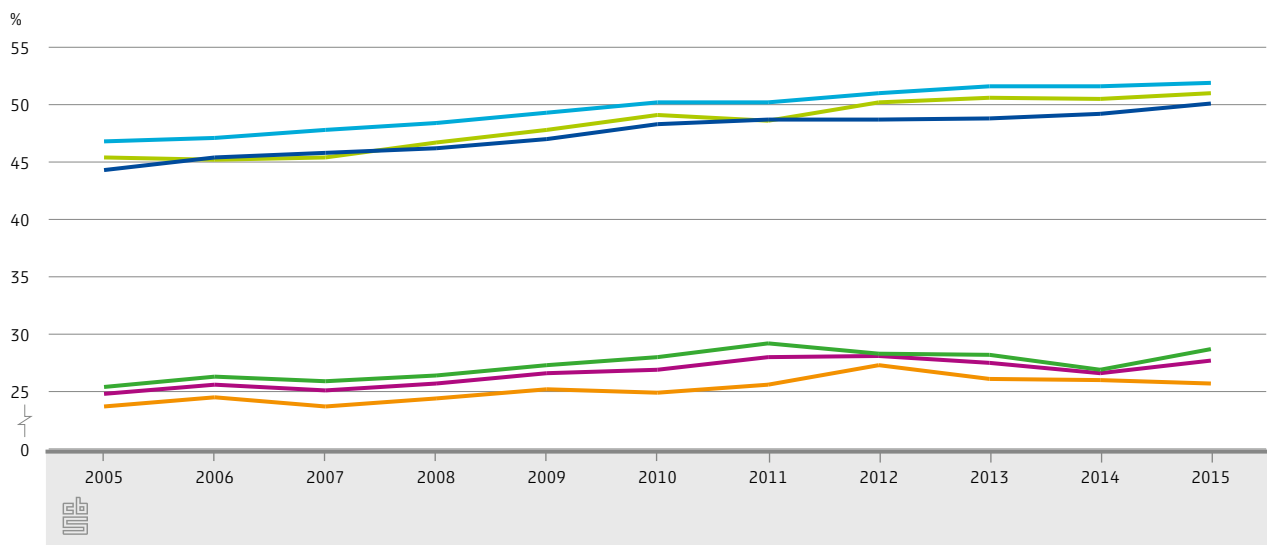
Binnen de grensregio's zijn de verschillen beperkt. In de Nederlandse grensregio werkt over het algemeen 50 procent of meer van de werknemers in deeltijd. Alleen in West Noord-Brabant en Zuidoost-Noord-Brabant is dit met 49,4 procent iets lager. In de Vlaamse grensregio's is het aandeel deeltijdarbeid in de meeste regio's minder dan 30 procent. Alleen in de arrondissementen Turnhout, Maaseik, Tongeren liggen de aandelen tussen 30,1 en 34,3 procent.

3.3.1 Aandeel werknemers werkzaam in deeltijd, 2015

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

3.3.2 Aandeel werknemers werkzaam in deeltijd, 2005-2015

— Nederland
 — Grensnabije regio Nederland
 — Grensregio Nederland
 — Grensregio Vlaams Gewest
 — Grensnabije regio Vlaams Gewest
 — Vlaams Gewest

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

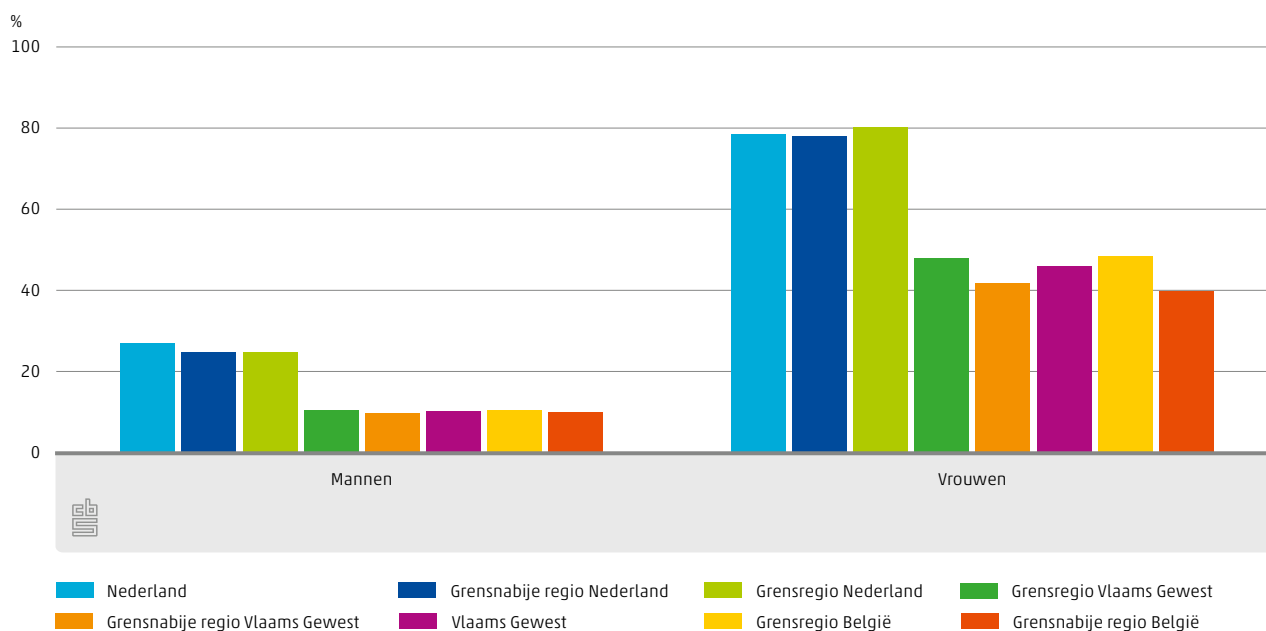
Sterkere groei deeltijdwerk in Nederlandse grensregio

Het aandeel werknemers dat in deeltijd werkt, is in Nederland en Vlaanderen de afgelopen tien jaar gestegen. Dit geldt ook voor de grensregio's. Wel is het zo dat de toename van het aantal deeltijdwerkers vooral in de periode 2005-2008 plaatsvond. Daarna is het aandeel nog wat verder gestegen maar dat kwam voornamelijk doordat het aantal deeltijders min of meer gelijk bleef, terwijl het aantal voltijdswerkers daalde. In de Nederlandse grensregio is het aandeel deeltijdwerkers gestegen met 5,6 procentpunt in de periode 2005-2015. In de Vlaamse grensregio was dit 3,4 procent. Het verschil tussen beide grensregio's is daardoor licht toegenomen. In de grensnabije regio's is het beeld vergelijkbaar. Daar is het verschil zelfs nog iets meer toegenomen omdat in de Vlaamse grensnabije regio de stijging relatief beperkt was in de afgelopen tien jaar.

Zowel vrouwen als mannen werken in Nederlandse grensregio vaker in deeltijd

Zowel in Nederland als in Vlaanderen werken vrouwen vaker in deeltijd dan mannen. Dit geldt ook voor de grensregio's. In de Nederlandse grensregio werkt 80,3 procent van de vrouwelijke werknemers in deeltijd. In de Vlaamse grensregio is dat veel lager. Daar werkt 48,0 procent deeltijds. Ook mannen werken in de Nederlandse grensregio aanzienlijk vaker in deeltijd, met een aandeel van 24,8 procent tegenover slechts 10,6 procent in de Vlaamse grensregio. De grensnabije regio's laten een vergelijkbaar beeld zien. De aandelen zijn vrijwel gelijk aan die in de grensregio's, zowel in Nederland als in Vlaanderen.

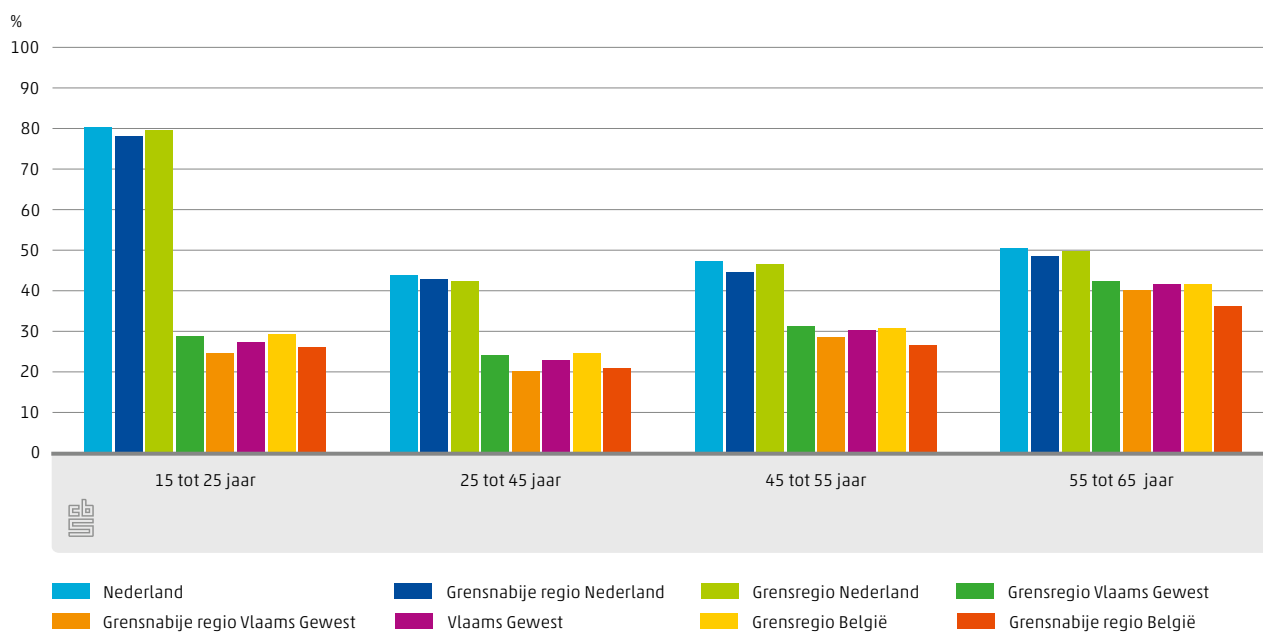
3.3.3 Aandeel werknemers werkzaam in deeltijd naar geslacht, 2015

Deeltijdwerk komt voor alle leeftijden vaker voor in Nederlandse grensregio

Voorals jonge werknemers van 15 tot 25 jaar werken in de Nederlandse grensregio in deeltijd (79,5 procent). In de Vlaamse grensregio is dat aandeel met 28,8 procent veel lager. Het hoge aandeel in Nederland valt zoals eerder aangehaald te verklaren doordat in Nederland studenten vaak een (tijdelijke) deeltijdbaan hebben naast hun studie, wat in Vlaanderen minder gebruikelijk is. Ook voor de leeftijdscategorieën 25 tot 45 jaar en 45 tot 55 jaar geldt dat in de Nederlandse grensregio het aandeel een stuk hoger ligt dan in de Vlaamse grensregio. Het gaat dan om aandelen van respectievelijk 42,4 en 24,1 procent bij de 25- tot 45-jarigen en om respectievelijk 46,4 en 31,1 procent bij de 45- tot 55-jarigen. In de leeftijdscategorie van 55 tot 65 jaar zijn de verschillen kleiner. In deze leeftijdsgroep werkt in de Nederlandse grensregio 49,8 procent in deeltijd tegenover 42,4 procent in de Vlaamse grensregio. De grensnabije regio's laten ook hier weer een vergelijkbaar beeld zien. De aandelen zijn vrijwel gelijk aan die in de grensregio's, zowel in Nederland als in het Vlaams Gewest.

3.3.4 Aandeel werknemers werkzaam in deeltijd naar leeftijd, 2015

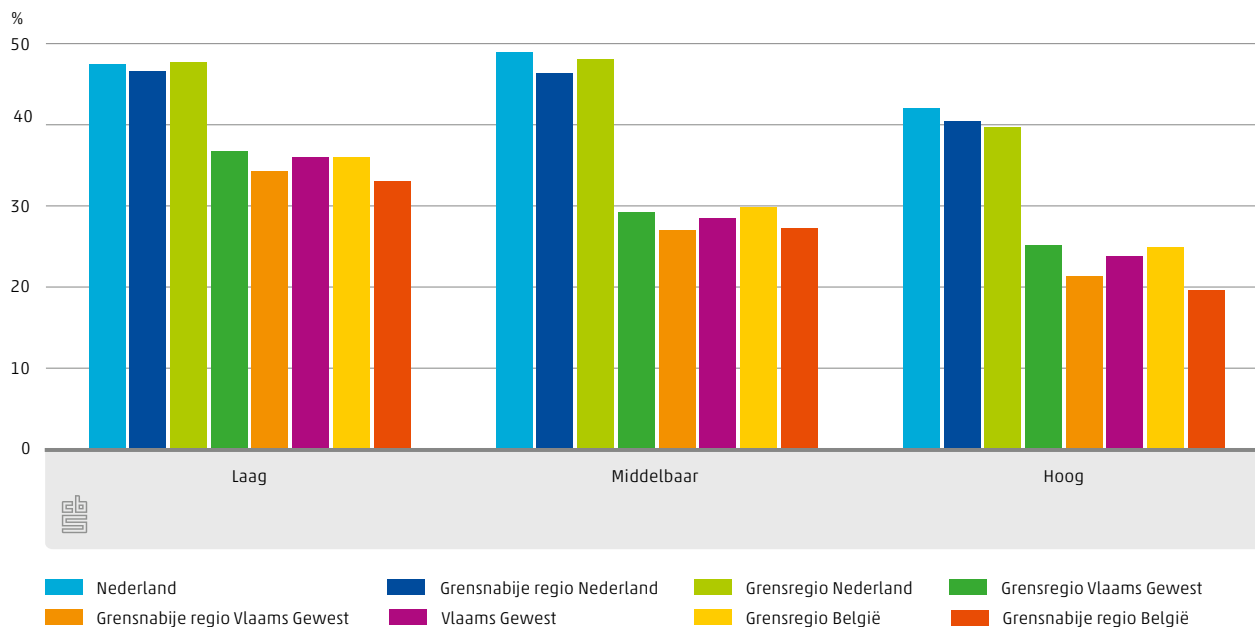
Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

Deeltijdwerk komt in Nederlandse grensregio bij alle onderwijsniveaus vaker voor dan in Vlaamse grensregio

Voor alle onderwijsniveaus geldt dat in Nederland vaker in deeltijd wordt gewerkt dan in Vlaanderen. In 2015 werkt in de Nederlandse grensregio 47,7 procent van de laag opgeleide werknemers in de leeftijdsgroep van 25 tot 65 jaar in deeltijd tegenover slechts 36,8 procent in de Vlaamse grensregio. In die regio is het aandeel onder de middelbaar opgeleiden zelfs nog een stuk lager met 29,2 procent, terwijl die aan Nederlandse kant

48,1 procent is. Bij de hoog opgeleiden gaat het om aandelen van 25,2 procent in de Vlaamse grensregio en 39,7 procent in de Nederlandse grensregio. De grensnabije regio's laten een vergelijkbaar beeld zien, met nagenoeg dezelfde aandelen bij de Nederlandse en Vlaamse grensregio's.

3.3.5 Aandeel werknemers werkzaam in deeltijd naar onderwijsniveau, 2015¹⁾

¹⁾ Uitsluitend personen van 25 tot 65 jaar.

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium).

4.

Economie

Dit hoofdstuk gaat in op de economische structuur aan beide zijden van de grens. Daarvoor is eerst de bruto toegevoegde waarde als totaal beschreven en de verdeling naar de hoofdsectoren van economische activiteit. In tweede instantie is aandacht besteed aan de bruto toegevoegde waarde per werkzame persoon, die eveneens naar hoofdsectoren is onderscheiden.

In 2014 bedroeg de economische prestatie van de totale Nederlands-Belgische grensregio, gemeten op basis van de bruto toegevoegde waarde, 256,5 miljard euro. Daarvan is 39,5 procent afkomstig uit Nederland (101,5 miljard), 51,9 procent uit het Vlaams Gewest (133 miljard) en 8,5 procent uit het Waals Gewest (22 miljard).

De economische prestatie in de grensnabije gebieden bedroeg in totaal 246 miljard euro, waarvan 42,1 procent in Nederland (103,5 miljard), 28,8 procent in het Vlaams Gewest (71 miljard) en 2,4 procent in het Waals Gewest (6 miljard). In de Vlaamse grensregio genereert het arrondissement Antwerpen met 40,2 miljard euro de meeste toegevoegde waarde en het arrondissement Eeklo met 2 miljard euro de minste. In de Nederlandse grensregio zijn dit respectievelijk Zuidoost-Noord-Brabant (30,6 miljard) en Zeeuwsch-Vlaanderen (3,2 miljard).

Bruto toegevoegde waarde

De bruto toegevoegde waarde is de geldwaarde die de verschillende productie-factoren (arbeid en kapitaal) aan de in het productieproces verbruikte goederen en diensten hebben toegevoegd. Dit komt overeen met het verschil tussen de waarde van de geproduceerde goederen en diensten en de waarde van de verbruikte goederen en diensten. De term 'bruto' verwijst naar het feit dat het verbruik van vaste activa (afschrijvingen) inbegrepen is. De waarde van de geproduceerde goederen en diensten is berekend tegen basisprijzen. Dit wil zeggen dat belastingen niet in rekening worden genomen, subsidies daarentegen zijn wel inbegrepen. De waarde van de verbruikte goederen en diensten is berekend tegen aankooprijzen. De Nederlandse cijfers over de bruto toegevoegde waarde zijn voorlopig.

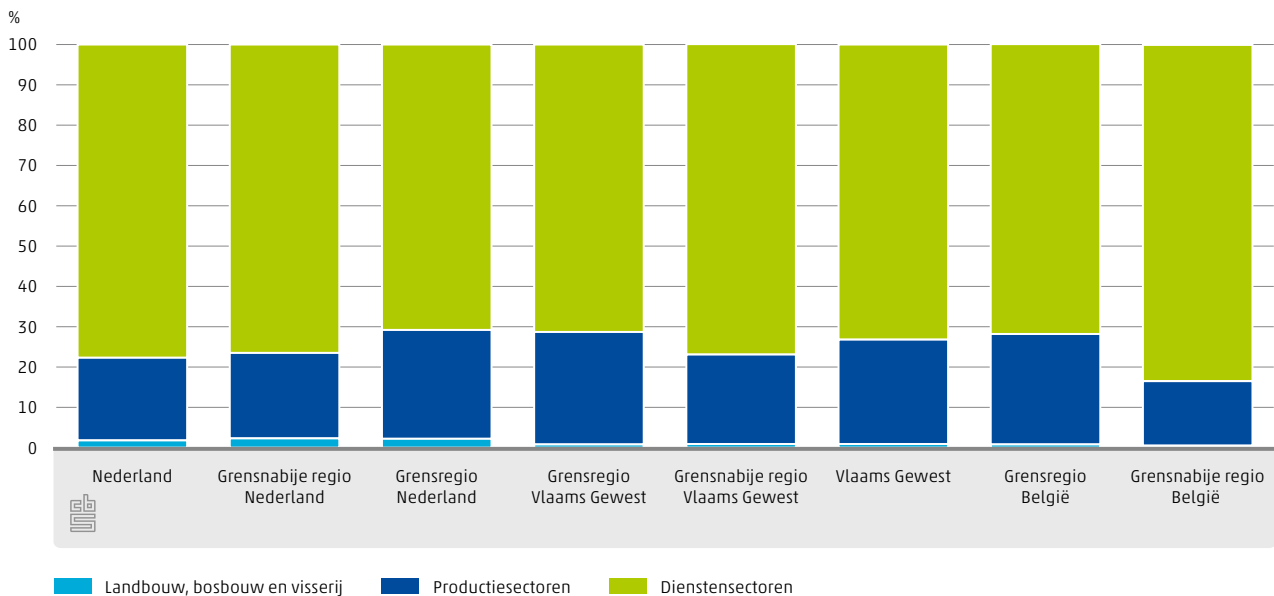
Productiesectoren sterker vertegenwoordigd in de grensregio's

De dienstensector creëert van de drie onderscheiden hoofdsectoren duidelijk de grootste toegevoegde waarde (zie figuur). Maar zowel in de Vlaamse als in de Nederlandse grensregio is ze economisch minder sterk aanwezig in vergelijking met de rest van het land. In de Vlaamse grensregio is de dienstensector goed voor 71,3 procent van de totale economische prestatie, in de Nederlandse grensregio voor 70,8 procent. Dit staat in contrast met het aandeel in Vlaanderen en Nederland als geheel. In het Vlaams Gewest draagt de dienstensector voor 73,2 procent bij aan de economische prestatie, wat bijna 2 procentpunten meer is dan in de Vlaamse grensregio. In Nederland bedraagt het aandeel van de dienstensector maar liefst 77,7 procent, een verschil van bijna 7 procentpunten met de Nederlandse grensregio.

Omgekeerd blijkt dat de productiesectoren verhoudingsgewijs een grotere rol spelen in de grensregio's. Het aandeel van de toegevoegde waarde voortgebracht door de secundaire sector bedraagt voor de Vlaamse grensregio 27,9 procent. Dat is 2 procentpunten meer dan in het hele Vlaamse Gewest (25,9 procent). In de Nederlandse grensregio gaat het om een aandeel van de productiesector van 27,0 procent. Dat is 6,5 procentpunten meer dan in heel Nederland (20,5 procent).

In de Vlaamse grensregio produceert arrondissement Brugge met 78,9 procent relatief veel in de dienstensector. In de Nederlandse grensregio is dit Midden-Noord-Brabant met 77,0 procent. Hiertegenover staat logischerwijs een relatief laag aandeel in de productiesector van respectievelijk 20,0 en 20,8 procent. Turnhout wordt in de Vlaamse grensregio dan weer gekenmerkt door een relatief laag aandeel economische activiteit in de dienstensector (55,2 procent). In de Nederlandse grensregio is dit Zeeuwsch-Vlaanderen met 57,4 procent. Dit gaat gepaard met hoge aandelen in de productiesectoren in deze gebieden, van respectievelijk 43,1 en 38,2 procent.

4.0.1 Percentage van de hoofdsectoren in de totale bruto toegevoegde waarde, 2014

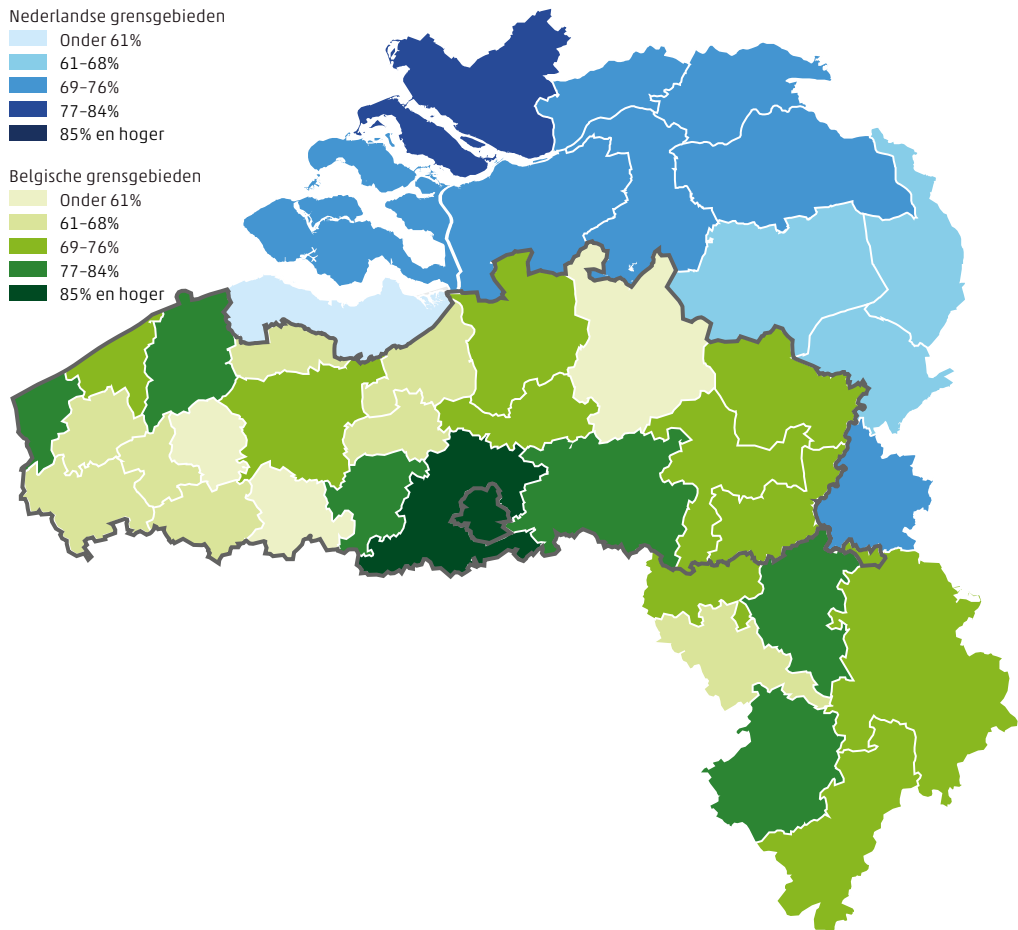

Hogere toegevoegde waarde per werkzame persoon in Vlaamse grensregio

In de Vlaamse grensregio bedraagt de economische prestatie per werkzame persoon in 2014 bijna 79 duizend euro. In de Nederlandse grensregio ligt dit cijfer met zo'n 64,5 duizend euro een stuk lager.¹⁾ De bruto toegevoegde waarde per werkzame persoon in de Waalse grensregio ligt met 67,5 duizend euro tussen die van de Nederlandse en Vlaamse grensregio's in.

¹⁾ Daarbij moet opgemerkt worden dat in Nederland werknemers beduidend vaker in deeltijd werken (zie hoofdstuk 3). Omdat zij minder uren werken dan voltijdwerkers dragen zij ook minder bij aan de toegevoegde waarde. Volgens cijfers van de OECD was het bruto binnenlands product per gewerkt uur in Nederland hoger dan in België (<https://data.oecd.org/lprdty/gdp-per-hour-worked.htm#indicator-chart>).

4.0.2 Aandeel van de dienstensector in de totale bruto toegevoegde waarde, 2014

Bron: Nationale Rekeningen (CBS) en Nationale Bank van België.

In de Nederlandse en Vlaamse grensnabije regio's is de toegevoegde waarde per werkzame persoon respectievelijk 68 duizend en 80 duizend euro. Dit is hoger dan in de vergelijkbare grensregio's, maar de onderlinge verschillen blijven groot.

Het Vlaamse gemiddelde ligt met 79,1 duizend euro in het verlengde van die van de Vlaamse grensregio, terwijl de toegevoegde waarde per werkzame persoon in Nederland (68,6 duizend euro) hoger ligt dan in de Nederlandse grensregio.

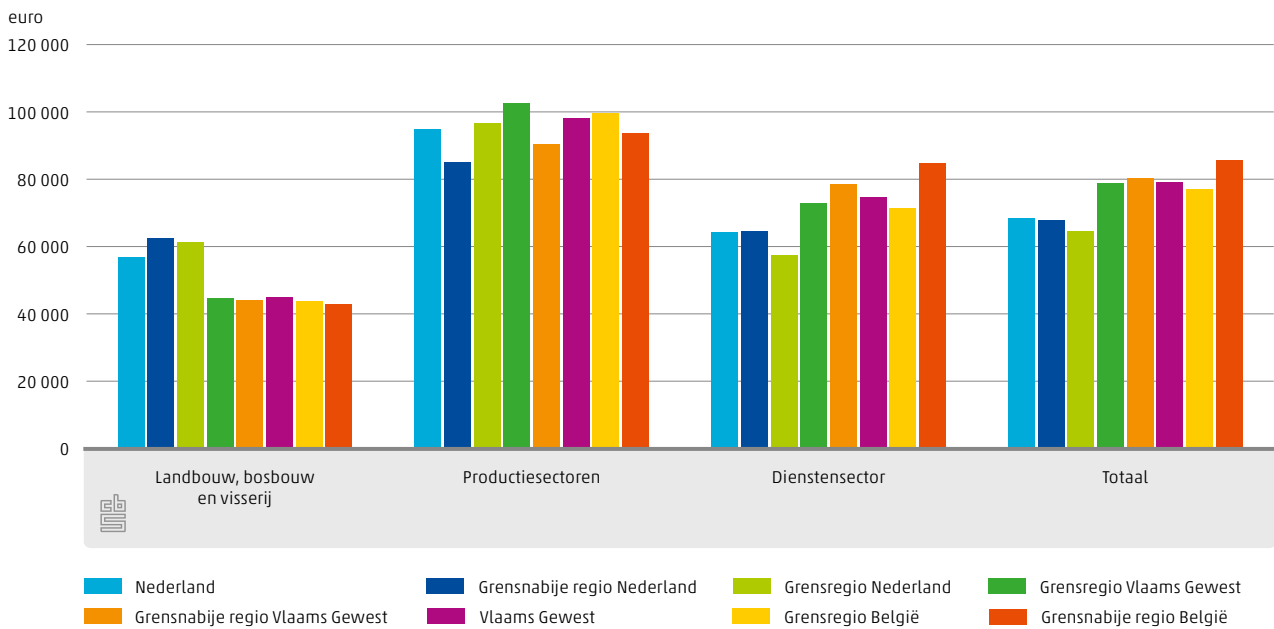
Binnen de Vlaamse grensregio wordt in het arrondissement Antwerpen de hoogste toegevoegde waarde per werkzame persoon geproduceerd (87,5 duizend). In het arrondissement Tongeren is de toegevoegde waarde per werkzame persoon met 63,8 duizend euro het laagst. In de Nederlandse grensregio zijn dit respectievelijk Zuidoost-Noord-Brabant (72,4 duizend) en Zeeland, zonder Zeeuwsch-Vlaanderen (54,8 duizend).

Ook binnen de hoofdsectoren zijn er enkele duidelijke contrasten tussen de verschillende (grens)regio's (zie figuur). Zo bedraagt de bruto toegevoegde waarde per werkzame persoon voor de primaire sector in de Vlaamse grensregio 44,5 duizend euro. Voor de Nederlandse grensregio daarentegen gaat het met ruim 61 duizend euro over veel meer. Zoals eerder aangegeven heeft de primaire sector niettemin voor beide landen en in alle regio's een relatief beperkt economisch belang.

De toegevoegde waarde per werkzame persoon in de productiesectoren of de secundaire sector is in Vlaanderen zowel in de grensregio als in de grensnabije regio enkele duizenden euro's hoger dan aan Nederlands zijde. Voor de Vlaamse grensregio gaat het over 102,6 duizend euro bruto toegevoegde waarde per werkzame persoon, tegenover 96,6 duizend euro in de Nederlandse grensregio. Tussen het Vlaams Gewest en Nederland zijn de verschillen voor deze sector kleiner, met respectievelijk 98,2 duizend euro tegenover 94,8 duizend euro.

In de Vlaamse grensregio realiseert de dienstensector een bruto toegevoegde waarde van 72,8 duizend euro per werkzame persoon. In de Nederlandse grensregio is dit met 57,5 duizend euro heel wat minder. Ook tussen het Vlaams Gewest en Nederland als geheel bestaan grote verschillen (voor een groot deel toe te schrijven aan een uitzonderlijk hoge toegevoegde waarde per werkzame persoon in de 'exploitatie van en handel in onroerend goed' in Vlaanderen).

4.0.3 Bruto toegevoegde waarde per werkzame persoon, 2014

5.

Banen voor

werknemers

Eerder in dit rapport kwamen de werkzame personen (hoofdstuk 2) en het soort werk dat zij verrichten (hoofdstuk 3) aan bod. Eén persoon kan evenwel meerdere (deeltijd) banen of jobs hebben, een arbeidsmarkttrend die de laatste jaren opgang maakt. Dit hoofdstuk toont het aantal banen of de vervulde arbeidsplaatsen bij de in België en Nederland gevestigde bedrijven. Anders dan bij de telling van de werkenden (volgens woonplaats) wordt een baan daarbij geteld volgens de 'werkplaats' of vestigingsplaats van de onderneming. Hiermee vormt het een indicator die iets zegt over de vraagzijde van de arbeidsmarkt, met name het vervulde aanbod van banen van werkgevers. Ook komt aan bod in welke sectoren de meeste banen zich bevinden.

Databronnen

Voor de analyses over banen is een beroep gedaan op gegevens uit administratieve bronnen. Voor de Vlaams/Belgische cijfers gaat het om data uit de Vlaamse Arbeidsrekening, gebaseerd op de telling van het aantal jobs bij de Rijksdiensten voor de Sociale Zekerheid. De Nederlandse data betreft de banen van werknemers in december naar regio, afkomstig uit de Loonaangifteketen (Polisadministratie) van de Belastingdienst en het UWV. Voor de verdeling van banen naar vestigingen wordt aanvullend schriftelijk geënquêteerd onder een aantal bedrijven. De Vestigingsinformatie van de overige bedrijven, alsmede de informatie over de sectorstructuur, komt uit het Algemeen Bedrijvenregister van CBS. De data uit de twee verschillende administratieve bronnen sluiten qua definities en registratiewijze niet volledig aan. Daarom zijn de (absolute) cijfers van het aantal banen in Nederland en België niet helemaal vergelijkbaar.

Sterke banenconcentratie in Antwerpen en Zuidoost-Noord-Brabant

Het aantal banen of jobs van werknemers in de Vlaamse en Nederlandse grensregio is in omvang bijna even groot. In 2014 telde de Vlaamse grensregio 1,44 miljoen banen en de Nederlandse grensregio 1,39 miljoen. Het aantal banen in de Waalse grensregio ligt met 280 duizend heel wat lager.

De Vlaamse grensnabije regio telt 728 duizend banen. In de Nederlandse grensnabije regio is dat met 1,35 miljoen bijna twee keer zo veel. In de Waalse grensnabije regio ligt het aantal beduidend lager (70 duizend).

In het Vlaams Gewest zijn in totaal 2,22 miljoen banen van werknemers, in België 3,87 miljoen en in Nederland 7,74 miljoen. Met 1,44 miljoen banen is de Vlaamse grensregio dus goed voor bijna twee derde van het totale aantal banen in het Vlaams Gewest. De Vlaamse en Waalse grensregio samen zijn op hun beurt goed voor 44,5 procent van het totale aantal banen van werknemers in België. In de Nederlandse grensregio gaat het om 17,7 procent.

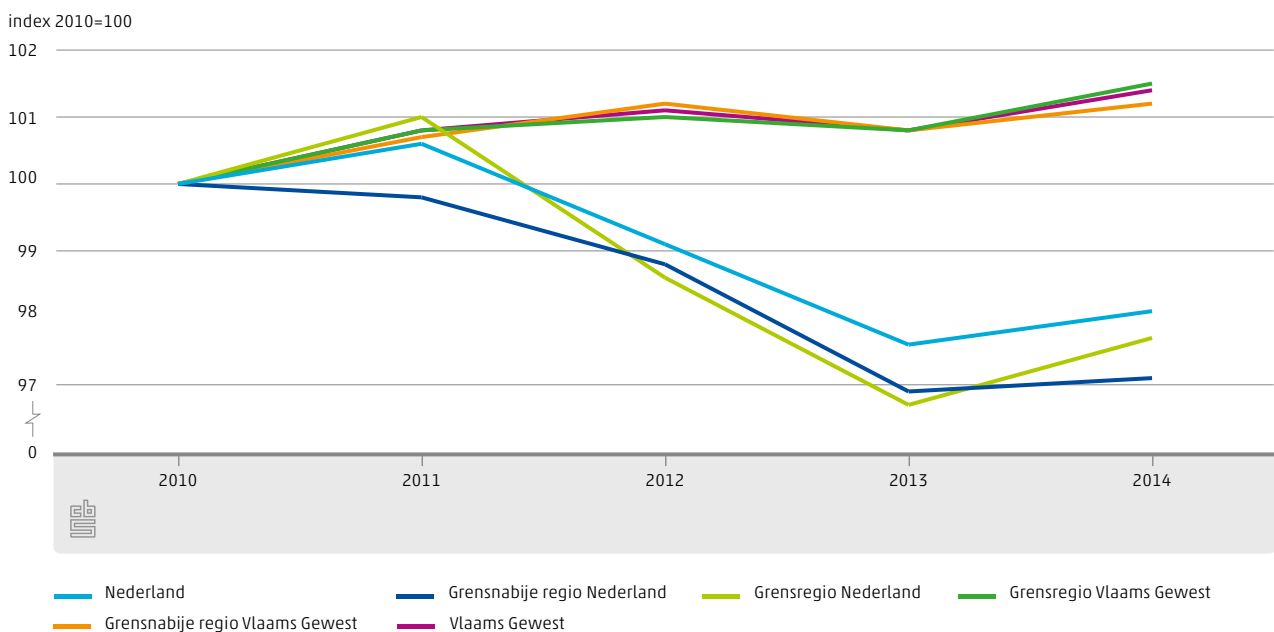
Binnen de Vlaamse grensregio is er vooral een sterke concentratie van jobs in het arrondissement Antwerpen. Met 396 duizend jobs telt dit arrondissement ruim een kwart van het totaal in de Vlaamse grensregio. Daarna volgen, zij het op enige afstand, de arrondissementen Gent (231 duizend), Hasselt (168 duizend) en Turnhout (156 duizend).

Aan Nederlandse zijde is er een sterke banenconcentratie in Zuidoost-Noord-Brabant (385 duizend banen) en West-Noord-Brabant (290 duizend). Deze COROP-gebieden zijn goed voor respectievelijk 27,8 procent en 21,0 procent van het totale aantal banen in de Nederlandse grensregio. Daarna volgen Zuid-Limburg en Midden-Noord-Brabant (met respectievelijk 250 duizend en 214 duizend banen).

Tegengestelde ontwikkeling aantal banen in de grensregio's

In de Vlaamse grensregio steeg het aantal jobs voor werknemers in de periode 2010–2014 met iets meer dan 21 duizend. Dit komt neer op een groei van 1,5 procent. In de Nederlandse grensregio daarentegen nam in diezelfde periode het aantal banen af met ongeveer 32 duizend, wat overeenkomt met een krimp van -2,3 procent. Wel zit de banengroei in de Nederlandse grensregio recent terug in de lift en bedraagt de krimp in 2015 nog slechts -0,9 procent.¹⁾ In de Waalse grensregio daalde het aantal banen licht, met ongeveer 1 500 (-0,5 procent).

5.0.1 Ontwikkeling van het aantal banen

¹⁾ Voor het Vlaams Gewest zijn op moment van de publicatie nog geen cijfers beschikbaar over het totaal aantal banen in 2015.

De ontwikkelingen in het aantal banen in de grensnabije regio's volgen dezelfde trend als in de grensregio's. Aan Vlaamse zijde kwamen er tussen 2010 en 2014 netto bijna 9 duizend banen bij (+1,2 procent) en in de Nederlandse grensnabije regio verdwenen in diezelfde periode net geen 40 duizend banen (-2,9 procent). In 2015 kwamen er in de Nederlandse grensnabije regio niettemin ruim 16 duizend banen bij, waardoor de krimp voor de periode 2010-2015 is afgezwakt naar -1,7 procent. In de Waalse grensnabije regio nam, in tegenstelling tot in de Waalse grensregio, het aantal banen toe, met een kleine 2 duizend (+2,9 procent).

Zowel in de Vlaamse als in de Nederlandse grensgebieden ligt de ontwikkeling van het aantal banen grotendeels in lijn met respectievelijk het Vlaams Gewest en Nederland als geheel. In het Vlaams Gewest steeg het aantal banen in de periode 2010-2014 met ruim 30 duizend (+1,4 procent). In Nederland kromp de werkgelegenheid daarentegen met 153 duizend banen (-1,9 procent) in 2010-2014, maar kwamen er in 2015 wel opnieuw liefst 110 duizend banen bij. Hierdoor bleef het banenverlies ten opzichte van 2010 beperkt tot ruim 40 duizend (-0,5 procent). In het Waals Gewest bleef het aantal banen min of meer stabiel (+0,3 procent).

Binnen de Vlaamse grensregio nam het aantal banen voor werknemers tussen 2010 en 2014 verhoudingsgewijs het sterkst toe in het arrondissement Eeklo, met +4,3 procent (een toename van een kleine duizend banen). Daarna volgt het arrondissement Gent met een groei van +3,7 procent. Van de verschillende arrondissementen in de Vlaamse grensregio kwamen er in het Gentse netto eveneens de meeste banen bij (ruim 8 duizend). Ook de arrondissementen Mechelen en Sint-Niklaas realiseerden een behoorlijke banengroei, van respectievelijk +2,5 en +2,4 procent. Aan de andere kant was er wel een lichte afname van -0,8 procent van het aantal banen in het (grootste) arrondissement Antwerpen (-3 duizend banen) en een status quo in de arrondissementen Brugge, Maaseik en Tongeren.

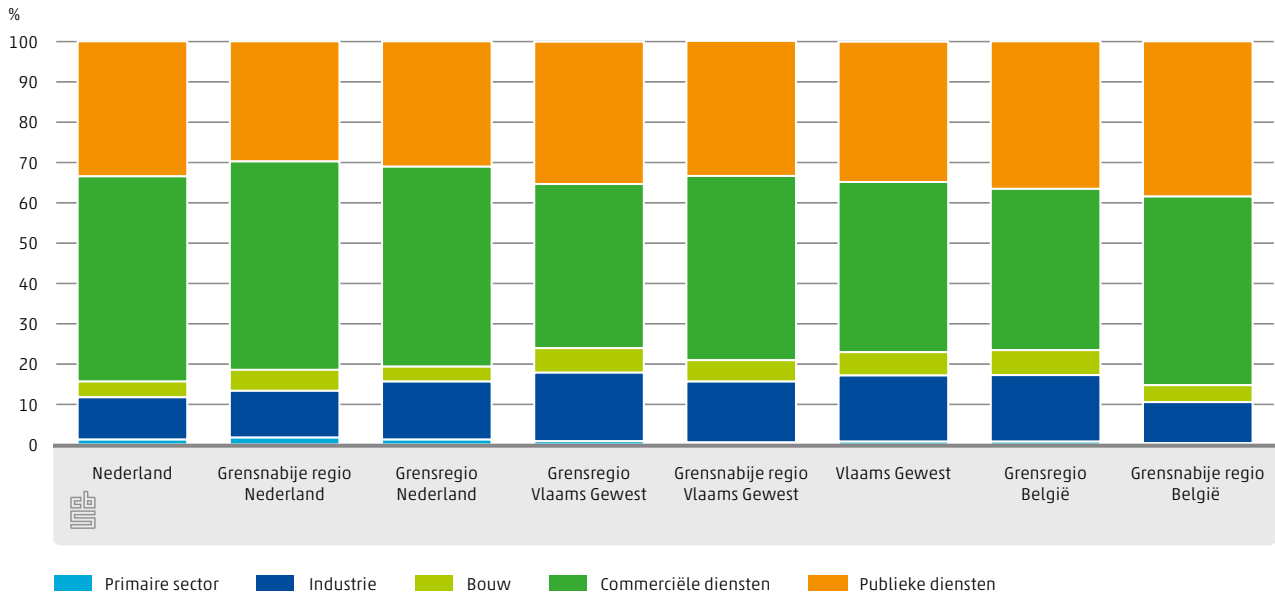
In de Nederlandse grensregio is er in alle COROP-gebieden een banenkrimp, op uitzondering van Zuidoost-Noord-Brabant, waar de werkgelegenheid stabiel bleef. De grootste procentuele daling in het aantal banen voor werknemers vond plaats in Zeeuwsch-Vlaanderen (-5,8 procent), waar netto 2,5 duizend banen verloren gingen. Daarna volgt Zuid-Limburg met een krimp van -4,3 procent en tegelijk het grootste banenverlies in absolute aantallen (ruim 11 duizend). Ook in Midden-Noord-Brabant ging met ruim 8 duizend banen een behoorlijk aantal verloren (daling van -3,7 procent).

Commerciële diensten meer vertegenwoordigd in de Nederlandse grensgebieden

De verdeling van banen naar sectoren vertoont in de Vlaamse en Nederlandse grensgebieden enigszins andere accenten. Zo is in de Vlaamse grensregio de commerciële dienstensector (de tertiaire sector) goed voor ongeveer vier op de tien banen voor werknemers (40,7 procent). Het gaat daarbij vooral om jobs in de handel (12,8 procent) en 'verhuur en overige dienstverlening' (10,5 procent). De quartaire of publieke dienstensector is de tweede grootste hoofdsector, met een banenaandeel van 35,3 procent (waaronder

17,2 procent in de openbare besturen en onderwijs, en 14,9 procent in de gezondheids- en welzijnszorg). De industrie levert in de Vlaamse grensregio een aandeel van 17 procent en de bouwsector 6,1 procent.

5.0.2 Banen naar hoofdsector, 2014

Bron: Polisadministratie en aanvullende enquêtering voor de verdeling van banen naar vestiging en Algemeen Bedrijvenregister (CBS) en Vlaamse Arbeidsrekening (Steunpunt Werk).

De Nederlandse grensregio kent in vergelijking met de Vlaamse grensregio een beduidend hoger aandeel banen in de commerciële dienstensector, maar een kleiner aandeel in de overige sectoren. De helft (49,6 procent) van alle banen in de Nederlandse grensregio bevindt zich in de commerciële dienstensector. Het gaat daarbij net zoals in de Vlaamse grensregio vooral om banen in de handel (17,3 procent) en 'verhuur en overige dienstverlening' (12,6 procent). De publieke dienstensector is goed voor ruim drie op de tien banen in de Nederlandse grensregio (31,1 procent). In tegenstelling tot de Vlaamse grensregio is aan Nederlandse zijde de gezondheids- en welzijnszorg wel iets meer vertegenwoordigd dan het openbaar bestuur en onderwijs (respectievelijk 16,7 en 11,7 procent). Het aandeel banen in de industrie (14,4 procent) en de bouw (3,7 procent) ligt iets lager in de Nederlandse grensregio.

De Waalse grensregio kenmerkt zich vooral door een hoog aandeel banen in de publieke diensten (43,3 procent) en een lager aandeel in de commerciële diensten (36,2 procent). De industrie en bouw zijn goed voor een banenaandeel van respectievelijk 13,7 procent en 6,6 procent.

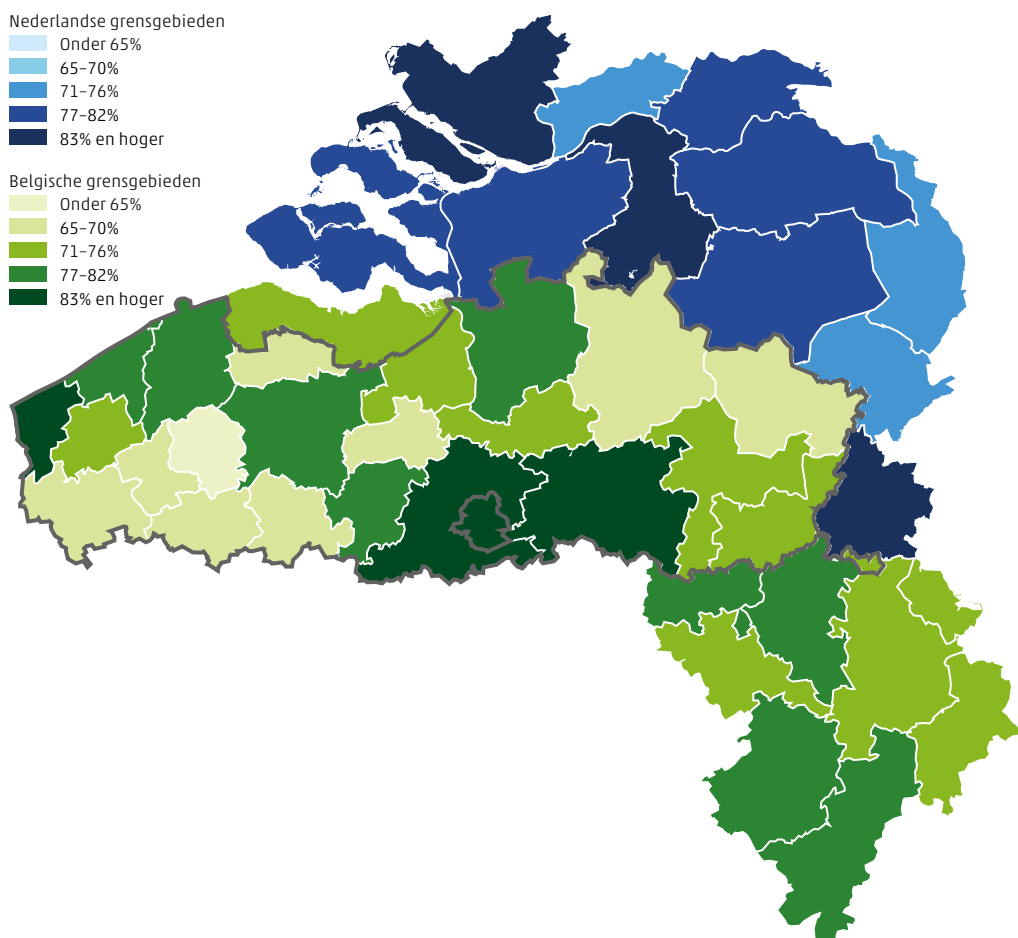
In vergelijking met de Vlaamse grensregio, sluit de banenstructuur in de Vlaamse grensnabije regio iets meer aan bij deze van de Nederlandse grensgebieden. Het aandeel jobs in de commerciële dienstensector bedraagt er 45,7 procent, de publieke dienstensector is goed voor een derde van de werkgelegenheid (33,5 procent), en de industrie en bouw voor respectievelijk 15,1 en 5,3 procent.

In de Nederlandse grensnabije regio is iets meer dan de helft van de banen er een in de commerciële diensten (51,7 procent). De publieke diensten zijn er met een aandeel van 29,8 procent anderzijds minder aanwezig dan in de Vlaamse grensnabije regio. De industrie is in de grensnabije regio aan Nederlandse zijde goed voor 11,6 procent van de banen, en de bouwsector voor 5,2 procent.

In het Vlaams Gewest zijn de commerciële en publieke dienstensector goed voor respectievelijk 42,2 en 34,8 procent van de jobs. Het aandeel jobs in de industrie bedraagt 16,4 procent en in de bouw 5,8 procent. In Nederland ligt het banenaandeel van de commerciële dienstensector (50,9 procent) in de lijn van dit voor de Nederlandse grensregio en grensnabije regio. De publieke diensten zijn op landelijk niveau iets sterker vertegenwoordigd in de banenstructuur (met 33,5 procent), terwijl het aandeel banen in de industrie (10,5 procent) iets lager ligt.

Een verdere analyse op het niveau van de arrondissementen in de Vlaamse grensregio leert dat het (grootste) arrondissement Antwerpen vooral wordt gekenmerkt door een hoog aandeel jobs in de commerciële diensten. Het gaat hier om bijna de helft van alle banen (48,9 procent of 194 duizend banen). De industriële werkgelegenheid is met een aandeel van 12,9 procent verhoudingsgewijs iets minder sterk vertegenwoordigd, al telt Antwerpen in absolute aantallen wel het hoogste aantal banen in de industrie (ruim 50 duizend).

5.0.3 Banen dienstensector

Bron: Polissadministratie en aanvullende enquêtering voor de verdeling van banen naar vestiging en Algemeen Bedrijvenregister (CBS) en Vlaamse Arbeidsrekening (Steunpunt Werk).

De arrondissementen Maaseik en Turnhout hebben een sterke vertegenwoordiging in de industrie, met elk bijna een kwart van de jobs. De arrondissementen Brugge en Gent kenmerken zich door een relatief hoog werkgelegenheidsaandeel in de publieke diensten (respectievelijk 44 en 39,8 procent). In Dendermonde en Sint-Niklaas is de bouwsector weer iets meer vertegenwoordigd (met elk ongeveer 10 procent van de jobs).

In de grensregio aan Nederlandse zijde kent Midden-Noord-Brabant een groter dan gemiddeld aandeel banen in de commerciële dienstensector (53,7 procent). Ook in het grootste COROP-gebied Zuidoost-Noord-Brabant is iets meer dan de helft van de banen (51,1 procent of bijna 200 duizend) een baan in de commerciële diensten. In Zuid-Limburg is de publieke dienstensector verhoudingsgewijs iets meer aanwezig, met een aandeel van 36,7 procent. In Zeeuwsch-Vlaanderen en Midden-Brabant is de industrie sterker vertegenwoordigd (met respectievelijk 19,4 en 16,9 procent van de banen), hoewel het aantal industriële banen er in absolute aantallen weliswaar kleiner is vergeleken met de andere COROP-gebieden.

6.

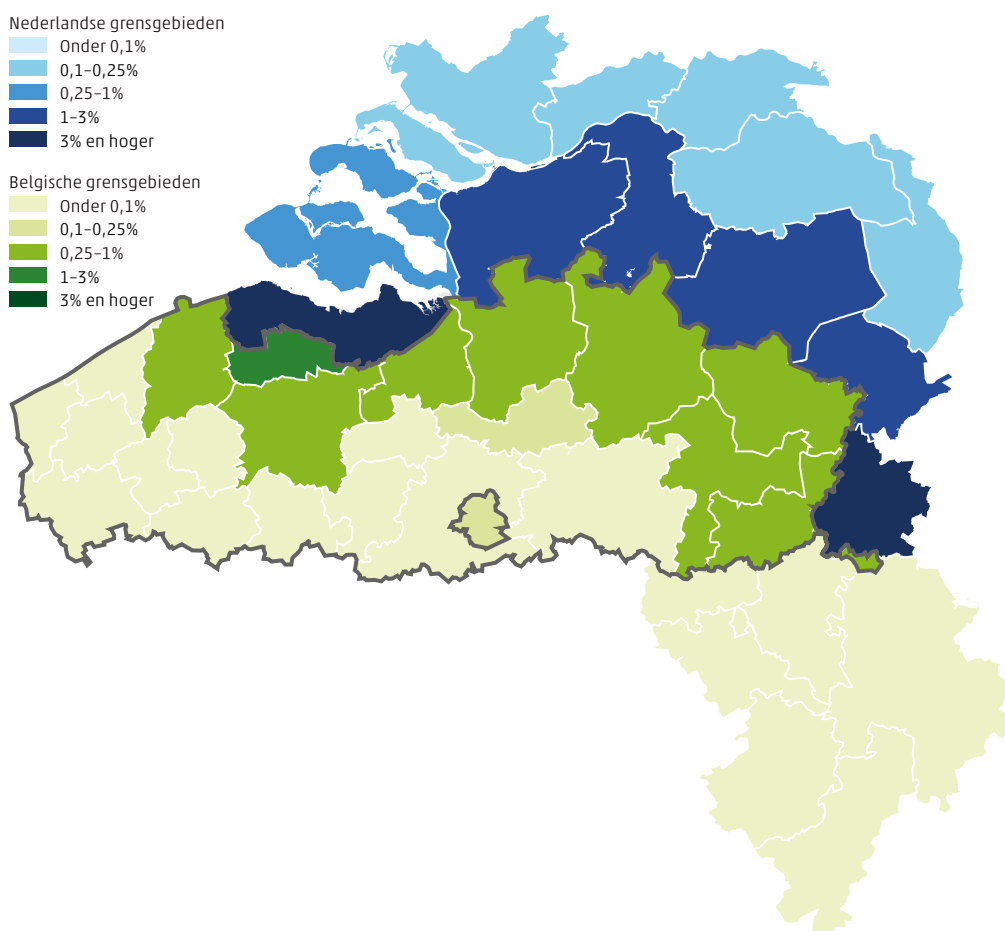
Werken over

de grens

Dit hoofdstuk bevat cijfers over het aantal mensen in België en Nederland dat aan de andere zijde van de grens werkt. Deze zogenaamde grenspendelaars zijn naar nationaliteit onderscheiden. Bovendien is weergegeven in welke hoofdsectoren zij werkzaam zijn.

Het aantal mensen in België en Nederland dat aan de andere zijde van de grens werkt is vrij beperkt. In 2014 werkten 38 duizend mensen als werknemer in Nederland terwijl zij wonen in België. Dat komt overeen met een aandeel van 0,5 procent. Omgekeerd gaat het om lagere aantallen. Nog geen 10 duizend mensen werkten vanuit Nederland in België (0,3 procent van de werknemers).

6.0.1 Aandeel werknemers woonachtig in buurland, 2014

Bron: Polisadministratie (CBS) en Vlaamse Arbeidsrekening (Steunpunt werk).

Grenspendelaars

Grenspendelaars zijn werknemers die hun woonlocatie in het ene land hebben en hun werkplek in het buurland. De bron voor België zijn data uit de Vlaamse Arbeidsrekening (Steunpunt Werk). Voor Nederland zijn de data afkomstig uit de Polisadministratie. De precieze werklocatie van deze personen is bekend. Wat betreft de woonlocatie is slechts bekend dat deze in het buurland is. Daardoor is in het bijzonder niet bekend of de uit België afkomstige pendelaars uit het Vlaams Gewest of uit het Waals Gewest komen.

Vijf procent werknemers Zuid-Limburg woont in België

Grenspendelaars werken niet ver over de grens. Vier van de vijf werknemers die vanuit België in Nederland werken, deden dat in de grensregio. De grensregio's verschillen vrij sterk van elkaar qua instroom vanuit België. In Zuid-Limburg gaat het om behoorlijke aantallen. Daar werkten in 2014 bijna 13 duizend werknemers die in België wonen. Dat is een aandeel van 5,2 procent van het totaal aantal werknemers. Ook in Zeeuwsch-Vlaanderen betreft het circa 4,7 procent van de werknemers. In absolute aantallen gaat het wel om aanzienlijk minder personen, bijna 2 duizend. Voor deze regio's is grenspendel duidelijk een factor van betekenis. De regio's Zuidoost-Noord-Brabant en Midden-Limburg kennen ook een behoorlijk aandeel pendelaars. Deze liggen rond 1,5 procent van de werknemers in die regio's. West-Noord-Brabant en Midden-Noord-Brabant laten een aandeel zien van meer dan 1,2 procent, maar voor de overige regio's ligt dit aandeel een stuk lager.

Drie duizend werknemers in arrondissement Antwerpen wonen in Nederland

Vrijwel alle pendel vanuit Nederland werkt in de Vlaamse grensregio. In absolute aantallen zijn de grootste groepen Nederlandse werknemers aan de slag in de arrondissementen Antwerpen (bijna 3 duizend werknemers), Gent (ruim duizend werknemers), Turnhout en Sint-Niklaas (beide bijna 9 honderd werknemers). Als aandeel van de totale werknemerspopulatie laat aan Vlaamse zijde arrondissement Eeklo de relatief grootste instroom van Nederlanders zien met een percentage van 1,3 procent. Ook voor de overige direct aan de grens liggende arrondissementen Antwerpen, Gent, Sint-Niklaas, Turnhout, Maaseik en Tongeren gaat het om aandelen van tussen 0,5 en 0,8 procent van het totaal aantal werknemers. De grensnabije regio's kennen geen inkomende pendel van betekenis. In Wallonië werken slechts een paar honderd werknemers vanuit Nederland.

Grenspendelaars werkzaam in Nederland vaak Nederlandse nationaliteit

Van de werkenden die in België wonen maar in Nederland werken had 60,1 procent de Nederlandse nationaliteit in 2014. Het gaat waarschijnlijk in hoge mate om mensen die vanuit Nederland in België zijn gaan wonen, maar hun baan in Nederland behouden hebben. Voor bijna alle werkregio's varieerde dit aandeel tussen de 49,6 en 70,1 procent. Eén regio laat een tegenovergesteld beeld zien: Zeeuwsch-Vlaanderen. Daar was dit aandeel kleiner dan 40 procent, wat betekent dat de meerderheid de Belgische nationaliteit heeft. Gezien de specifieke ligging is dit niet zo verwonderlijk.¹⁾

¹⁾ Voor werknemers die in Nederland wonen en werken in België zijn er op basis van de beschikbare bronnen geen nationaliteitsgegevens gekend.

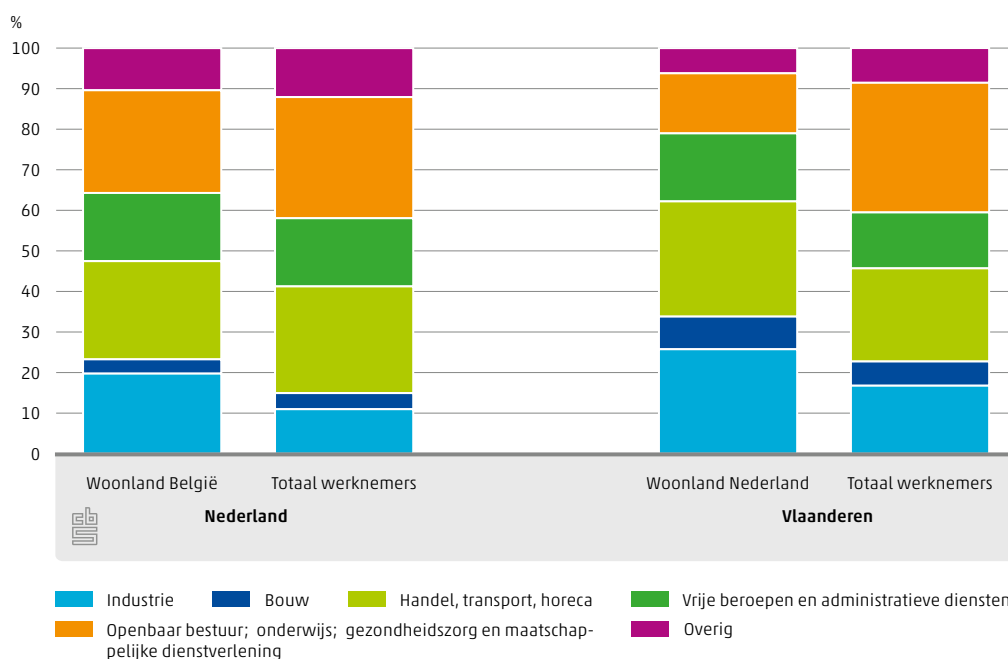
Mannen iets vaker werkzaam over de grens dan vrouwen

Mannen werken iets vaker over de grens dan vrouwen. Aan Nederlandse zijde is het verschil beperkt. Zo was in 2014 een aandeel van 60,0 procent van de werknemers die in Nederland werken maar in België wonen man, tegenover 53,7 procent van de totale groep werknemers. Aan Vlaamse zijde is het verschil groter. Daar was twee derde man tegenover de helft bij de totale populatie werknemers.

Grenspendelaars relatief vaak werkzaam in industriële sector

De verdeling naar bedrijfssector waarin pendelaars werkzaam zijn laat een paar opvallende zaken zien. Pendelaars uit België werken in Nederland relatief vaak in de industrie en juist minder bij de overheid of in de zorg, vergeleken met de in Nederland wonende werknemers. In 2014 werkte 19,7 procent van pendelaars uit België in de industrie en energie tegenover 11,0 procent van het totaal van de werknemers. Aan Vlaamse kant is de industrie ook relatief oververtegenwoordigd, met ruim een kwart van de Nederlandse pendelaars dat er aan de slag is (tegenover een aandeel van ongeveer 17 procent van de totale groep werknemers). Daarnaast werken de inkomende pendelaars ook relatief vaak in de (detail)handel (28 procent in de handel tegenover 23 procent in totaal).

6.0.2 Inkomende pendel vanuit het buurland naar economische activiteit, 2014

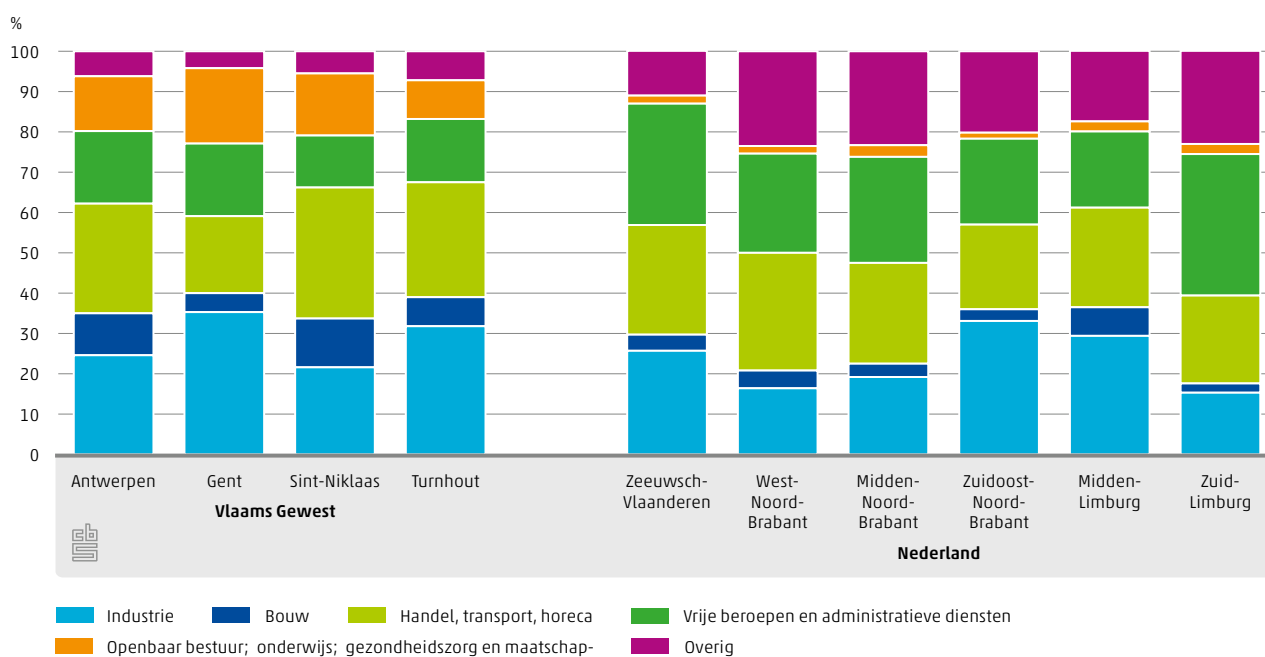
Bron: Polisadministratie (CBS) en Vlaamse Arbeidsrekening (Steunpunt werk).

In arrondissement Antwerpen, Zuidoost Noord-Brabant en Midden-Limburg grenspendelaars vaakst werkzaam in de industrie

Tussen de regio's zijn de verschillen beperkt wat betreft de economische activiteiten waarin pendelaars werkzaam zijn. Zo werken in het Vlaamse arrondissement met de meeste pendelaars, Antwerpen, relatief veel inkomende pendelaars in de handel, transport en horeca en in de industrie (circa 25,6 procent). Aan Nederlandse zijde zijn in de regio's Zuidoost Noord-Brabant en Midden-Limburg ook een relatief groot aandeel pendelaars vanuit België actief in de industrie (33,1 procent en 29,4 procent). In de regio met de grootste aantallen pendelaars, Zuid-Limburg, zijn er relatief veel werkzaam in de sector 'vrije beroepen en administratieve diensten'.

6.0.3 Inkomende pendel vanuit het buurland naar economische activiteit en regio, 2014

Bron: Polisadministratie (CBS) en Vlaamse Arbeidsrekening (Steunpunt werk).

Medewerkers

CBS

Harry Bierings

Julia Schmitt

Johan van der Valk

Steunpunt Werk

Wouter Vanderbiesen

Daan Goutsmet